Контрольный экземпляр

Массе а мехкий пролетареш, вIашагIкхета!

СЕРДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

(«СВЕТ») ОРГАН ЧЕЧЕНО-ИНГУШСКОГО ОБКОМА КПСС, ВЕРХОВНОГО СОВЕТА И СОВЕТА МИНИСТРОВ ЧЕЧЕНО-ИНГУШСКОЙ АССР

Газет арадувл 1923 шера денз • ЕРА, 1 апрель, 1976 шу. • № 40 (5267). • Мах 2 кеп.

ДЕРРИГА НИЗАШ—КПСС XXV СЪЕЗДА РЕШЕНЕШ КХОАЧАШЪЯРА!

КЕРДАЧА ДЕКХАРАШКА ХЬЕЖЖА ЭРГАЯККХА ГОЙТАРА АГИТАЦИ

Парте идеологически балха дуккхача формаехи методехи шерра пайда а эцаш къахьегама коллективашка, нах бахача моттигашка КПСС XXV съезда решенешта чIоагIа пропаганда яра, съезда материалаш наха кIоаргга дIайовзийтара тIаберзабаьб шоай болх республика предприятей, колхозий, совхозий партийни организацеша. Шоай керттердарех лерхI цар парте хьалхашка оттадаь декхараш берригача къахьегамхошта дIадовзийтар, уж кхоачашдара коллективаш оарцагIъяхар. Цу гIулакха боккха лоархIам болаш я дика вIаштIехьъяьккха гойтара агитаци.

Гойтара агитаце средствай хадданза лоархIам а беш, кердача декхарашка хьежжа уж хувцаш эрга а йоахаш болх беш партийни организацеш дукха я республике. Парте XXV съезд болх беш йолча деношке а къаьна лозунгаш, плакаташ, щиташ, керда даращца хувца оарцагIъяьлар СССР 50 шера цIерагIча Грозненски химически комбината, Грозненски швейни производственни объединене, Ачхой-Мартановски района «Новосельский» совхоза, «Коминтерн» яхача шелковски колхоза, кхыча предприятей, колхозий, совхозий партийни организацеш. Укхаза дайм йоакхо ю гойтара агитаце, коллектива декхарашца из ювз, собранешка, парткомийи партбюрой заседанешка каст-каста уватталу из тоаярах дола дешаш.

Дуккхача партийни комитеташка вIашагIъехка я гойтара агитаци пайдане хургйолча тайпара вIаштIехьъяккхара новкъостал деш йола лаьрххIа методически советаш. Гойтара агитаци вIаштIехьйоаккхаш беча балха тIахьожам лоаттабу, эшача практически новкъостал ду совета членаша, лозунгий, плакатий, стендий тематика кийчъю.

КПСС Заводской, Шелковской райкомаша, Гудермесски горкомо, кхычар хадданза терко ю гойтара агитаце средствех пайда эцара, наха юкъе беча агитационно-массови балха тIехь цар воздействи чIоагIагIа хилийтара.

Цхьабакъда гойтара агитаци массанахьа дика вIаштIехьйоах ала хала да. Халахете а, кIезига бац политически агитаце цу лоархIамеча даькъа бизза лоархIам ца беш бола партийни организацей а боахамий а кулгалхой. ХIанз а къаденна лозунгаш, плакаташ Iо ца доахаш, кердадараш кийчдара сих ца луш йола партийни организацеш а йолаш я. Цу тайпара ледарлонаш го йиш я цхьайолча магистральни улицашка, боахамий коашка, цехашка. Цхьадола лозунгаш цар чулоацам ца хьоабича а сага бIарахьежа безам боацаш гIаргбоацаш тищденна, бIехденна нийслу. Хан-ханнахьа доагIаш дола йоазонаш дац сийлен Доскаш тIа. Пятилетка хьалхарча шера тIаийца социалистически декхараш массанена гургдолчча хьалтеха доацаш моттигаш а дукха я.

Из лоархIаме гIулакх иштта тесса дитарах цхьаккха бехказло хила йиш яц. Партийни, профсоюзни организацеш кхетадеш хила еза шоаш беча политически балха наьха хьаькъала а цар уйлашта а воздействи яра гойтара агитаци мел лоархIаме я. Мелла дукха лекцеш ешарах, беседаш ярах бокъонца пайда болаш хургбац наха юкъе бу идейно - кхетама болх, нагахьа санна бIаргкхеттача хьалтеха тахан хьалхашка латта декхараш тIадола щиташ, хьокхамий доскаш, стендаш ца хуле.

Колхозий, совхозий юххьанцарча партийни организацеша эггара чIоагIагIа теркам тIабахийта беза ха я хIанзара яр. Цун чулоацам съезда решенеш дIайовзийташ, уж кхоачашъяра коллективаш тIахьехаш хила беза, дукхагIа хила деза бIаьстан кхашкара балхаш ханнахьа чакхдахара, производства эффективность лакхъяра, къахьегама овсарле айяра, къахьегама дисциплина тоаяра тIахьехаш дола лозунгаш. ХIара боахама керттера декхараш ларде а лувцаш, парте XXV съездо могадаь 1976—1980 шерашка СССР халкъа боахам дегIабоалабара керттера лостамаш кхоачашдара тIаерзаяь хила еза цар тематика.

КПСС горкомаш, райкомаш хадданза хьожаш хила еза предприятешка, колхозашка, совхозашка гойтара агитаци хан-ханнахьа эргайоахий, цун чулоацам хано дIадехарашка хьежжа нийса бий, цу даькъе царна эшаш дола методическии практически новкъостал а лоаттадеш.

Гойтара агитаци вIаштIехьйоаккхача хьинаре дакъа лаца декхарийла я городашкареи юрташкареи культурно-просветительни учреждeнеш а.

Магистральни наькъашка, улицашка, майдаш тIа, предприятей хоашка оттаю щиташ, стендаш, панноош, Сийлен доскаш хила деза хоза кийчдаь, наьха бIарг тIаоттаргболаш, цар тIара йоазош наха атта кхетадергдолаш, политически а боахама а декхараш дикагIа довзаргдолаш. Заводийни фабрикайи цехашкара, участкашкара, гIишлошъеча площадкашкара, кхашкарча станкашкара, культура учрежденешкара лозунгаш, тIахьехамаш, хьокхамий доскаш а хила деза чулоацам кIоарга болаш, хьалхашка латта декхараш чулоацаши хоза яздаьи.

Таханарча гойтара агитаце керттера чулоацам хила беза КПСС XXV съезда решенеш, иттлагIча пятилетка, къаьстта цун хьалхарча шера, декхараш кхоачашдара къахьегамхой оарцагIбоахаш, уж тIахьехаш, гарггарча хана кхоачашде деза хьалда гIулакхаш наха дIадовзийташ.

СССР ОБОРОНА МИНИСТРА ПРИКАЗ

1976 ш. 30 март — № 84 — г. Москва.

Эскаре гIулакх дара оттаяь ханаш яьха баьнна тIема гIулакхаш тIара нах 1976 ш. мае — июне СССР Герзашцарча Низашкара дIабахарахи бокъонца дола тIема гIулакх де гражданаш эскаре аргIанна тIахьехарахи.

«Массава а тIема гIулакх де декхарийла хиларах» долча СССР Законага а хьежжа **аз приказ лу:**

1. Бокъонца дола тIема гIулакх дара ханаш 1976 ш. 1 июль хьатIакхачале чакхйоалаш бола тIема гIулакхаш тIара нах 1976 ш. мае — июне запасе а бохийташ Советски Эскара, ТIема - Форда Флота, доазон тIарчеи чурчеи бIун мутIарашкара дIабаха.

2. ТIема гIулакхаш тIара нах запасе бохийташ хиларца дувзаденна, укх приказа хьалхарча пунктага хьежжа Советски Эскаре, ТIема - Форда Флоте, доазон тIарчеи чурчеи бIу тIа бокъонца дола тIема гIулакх де тIахьехалба тIахьехара дийнахьа 18 шу дузаш бола, тIахьехамах мукъатбовлара бокъо йрацаш бола гражданаш а хIаьта иштта тIахьехамах мукъабовлийта ханаш чакхъьлнна ханна бокхагIа бола гражданаш а.

3. Ерригача роташка, батареяшка, эскадрильяшка, кемаш тIа дIакхайкадолда приказ.

СССР оборона министр, Советски Союза Маршал **А. ГРЕЧКО.**

«ЦIеча субботника накъадолхаш»

ПЯТИЛЕТКА ФОНД ЧIОАГIЪЕРГЬЯ

Массава а араваргва вай 17 апреле хургдолча коммунистически субботнике. Иштта аьлар укх деношка Назрановски трикотажни фабрике хиннача митинге болхлоша. Цу митинге хIара болхлочо социалистически декхараш тIанийцад 17 апреле кхы а дикагIа болх бе.

— Коммунистически субботника кийчо яра штаб вIашагIъеллай тха фабрике. Из ди хьинарерча къахьегамца белгалдаккхара къахьегамхой тIахьехаш дола дукха лозунгаш, плакаташ хьалтехад, —дувц Назрановски трикотажни фабрика партийни организаце секретара Гагиев Бахьаудина.

Субботнике дакъа лоацаш 1220 саг хургва. Царех 650 саго болх бергба керттерча производстве: швейни, вязальни, отделочни цехашка.

ХIара дийнахьа цу ерригача цехашка 13 эзар издели арахец. Парте XXV съезд хинна шу боча хетача коллективо социалистически декхараш тIайийцад В. И. Ленин ваь 106 шу дузача ден сийна москвичаша дIайолаяь инициатива хьал а лаьца. Цу дийнахьа 15 эзар издели арахеца лаьрхIад фабрика къахьегамхоша. 17 апреле планал совгIа арахийцача шин эзар изделех 500 сом пайда хургба. ИттлагIча пятилетка фонде хьожадергда 800 сом совгIа алапи.

ХIаьта 570 саг хургва фабрика ков, цехаш цIенъеш, 500 га дIайогIаргья. 30 саго болх бергба городской парк тоаеш, из цIенъеш.

* * *

Укх шера 17 апреле хургдолча коммунистически субботнике Назранерча райбыткомбинатера балха араваргва 120 болхло. Царех 103 саг болх беш хургва керттерча производстве. Цар цу дийнахьа арахецаргья цхьа эзар сома продукци. ХIаьта 400 сом дIахьожадергда пятилетка фонде. ДIадахача шера хьожадьчул 100 сом дукхагIа да из.

* * *

№ 14 йолча Наьсарерча профтехучилища хьехархошеи дешархошеи укх шера 17 апреле де дезачун хIанзе а кийчо еш латт. Производственни совещане къоастадаьд хIара группа училища ков, юхера улицаш цIенъеш, гIишлош хьалъеш дергдола балхаш.

Берригаш а 350 саг хургва цига дакъа лоацаш дешара мастерски хьалъеш. Цар лаьрхIад лакха овсарле йолаш къахьега а болх баь даьккха 950 сом иттлагIча пятилетка фонда дIадала а.

ЛоархIаме да цхьаькха а. ХIара дешархочо социалистически декхараш тIанийцад субботник дIахо дахьа а училища дешара мастерскеш хьалъеча хIаране 20 сахьата болх бе а.

КХЫЧА ДЕНОШКАРЧУЛ ДУКХАГIА

Укх шера 17 апреле ленински коммунистически субботнике дакъа лоацаш хургва Грозненски «Нефтехимзапчасть» завода 360 болхло, инженерно - технически болхло, гIулакхера нах. Царех бIаь саг шо-шоай балха моттигашка къахьегаш хургва. Кхыча деношкарчул дикагIа болх а беш 17 апреле цар арахецаргья ворхI эзар сома маьха тайп-тайпара продукци. ХIаьта цу дийнахьа шоаш даьккха 665 сом алапи иттлагIча пятилетка фонда юкъехьоргда цар.

Завода 160 саг оборудоване ремонт еш, цун коа, гонахьарча моттигашка лостам беш хургва. Цар гонахьара ахка а аьхка 300 гаьна кIир тохаргья, 900 квадратни метр йолча моттига планировка ергья, хьагул а даь паччахьалкхенна дIалургда ши тонн тиша аьшк, иштта кхыдола балхаш чакхдоахаргда.

Б. ДОТМАРЗИЕВ.

ЯХЬЕ ХЬАЛХА ЛАТТАРАШ

ИттлагIча пятилетка хьалхарча шера плани тIанийца социалистически декхараши хана хьалха кхоачашдара тIагIертта къовсам а лоаттабеш, дикача къахьегама толамашца жоп лу КПСС XXV съезда решенешта Грозненски бурув тохара балхий управлене коллективо. Укх шера 25 марта 105 процент совгIа кхоачашъяьй цо бурув тохара хьалхарча квартала задани. Квартала планагIа тоха дезаш дар 5250 метр бурув, хIаьта заданел совгIа техад 282 метр бурув.

Къаьстта дика къа а хьегаш шоаш тIанийца социалистически декхараш тIехкхоачашдеш хиларца белгалъяьннай У. З. Шидиев, В. А. Дядюченко, А. М. Золотарев, П. А. Тараканов, Н. Д. Гусаков, Ш. Тарамов керте латта бурув детта бригадаш. Массане а дикка тIехкхоачашъяьй бурув тохара хьалхарча квартала задани.

Д. ГАБАЕВ.

НОРМАШ ТIЕХКХОАЧАШЪЮ

Кхашка болх бе йиш хулийтача ханах бизза пайда эцаш тIатеIIа бIаьстан юххье юв культураш дIаювш ба Ачхой-Мартановски района механизатораш.

Укх шера 800 гектар баьцадаараш кхедергда цу боахаме, цунах 410 гектара тIа моша горошек. Из культура дIае йолаяьй. ХIанзле дIайийнай 80 гектара тIа.

Ший гусеничи трактора тIехьа кхо сеялка а тесса моша горошек дIаювш ва совхоза дикагIболча механизаторех цаI — Умаров Iали. Фу лаьтта мел дика дуж хьожаш ба сеялкаш тIа латта кхалнах Умарова Рукъият, Мусаева Забу, Курбанова Хьава. Сменни нормагIа 20 гектара тIа дIае езача дийнахьа юкъера лаьрхIача 30—35 гектара тIа дIаюв из Iален цун новкъосташеи. Фуца цхьана, хIара гектара тIа ткъо-ткъаь итт килограмм кхоачийташ, минеральни удобрени тосс.

Моша горошек дIаювча Умаров Iале агрегата хьалхашка лел лаьтта нийсдара, цамцадаккхара культиваци еш Адузов Шахруддина трактор. Балха нормаш дикка тIехкхоачашъеш болх бу Шахруддина а.

Укх шера планагIа 5975 тонн кхеде дезача 6200 тонн баьцадаараш кхеде социалистически декхар тIанийцад совхоза кхаш леладераша. Шоаш денна дош толамца кхоачашдара ма-могга дикагIа лард йолла безам болаш къа а хьег хIанз.

Г. ГРУЗИН.

ДИКА КИЙЧО ЯЬЙ

1976—1980 шерашка СССР халкъа боахам дегIабоалабара КПСС XXV съездо оттадаь керттера лостамаш дега тоам хулаш тIанийцар Наурски района къахьегамхоша. ХIана аьлча парте уж решенеш шоай вахара хьал-торо тоаяра, Даьхен рузкъа Iоздара тIаерзаяь йолга кхеталу цар. Цудухьа укх шера хьалхашка латта декхараш ма-могга дикагIа кхоачашдара ерригга шоай уйла тIаяхийтаниз кхо ца беш къахьегаш а ба хIанз.

Соахка хаоттама хьалаша доккха зе даь хилар бахьан долаш, юрта боахама культурай хьувкъам кхебара, хьайбай продукци яккхара планех лоархIабанзар тха района колхозийи совхозийи къахьегамхой. ДIадахача шера санна хиннача хаоттама хьалаша кхы зе дергдоацача тайпара Iилма ларда тIа болх вIаштIехьбаьккхаб укх шера района боахамашка. Иштта, хий дуллача лаьттах, минеральни, органически удобренеcх, техниках дикагIа, дукхагIа пайда эцара лаьрххIа мероприятеш оттаяьй.

ИттлагIча пятилетке юрта боахама культурай дика хьувкъам кхебара къовсам соахка турахьа денз болабаьб тха района колхозийн совхозийи кхаш, комсаш лелаераша. Иштта, ворхI эзар гектар кхашка чудунйташ хий диллар, лаьтта хьаьидара кхашка дIайихьар 48 эзар тонн органически удобренеш, план 39 эзар тонн йолаш, минеральни удобренешца подкормка йир 16 эзар гектара тIа дIайийнача гурахьа ювча культураштa, план 13,5 эзар гектар хиннача.

Ший ханнахьа дика тоаяь дIаоттайир ерригa юртбоахама техника, тIехьатосса инвентарь, боахамашка хьалкхебир дукха керда механизатораш, хий диллара Iомабир дукха нах.

Укх бIаьсти дукха балхаш де дезаш ба тха районера кхаш леладераш. Иштта, лаьттанца Iайна тIоадал соцаяра макха баккха беза зяба аьха хиннача 16 эзар гектар кхашкея дукхача шерашка тIаювла баьцаш дIайийнача кхоъ эзар гектара тIеи, цул совгIа дIае еза ялата 4 эзар гектара тIа тайп-тайпара культураш, 5,5 эзар гектара тIа силоса лаьрхIа хьажкIаш, ялх эзар гектара тIа цкъаи дукхача шерашкеи тIаювла баьцаш, эзар гектар совгIа долча лаьтта тайп-тайпара баьцадаараш.

Къаьстта теркам тIабохийт хий дуллача кхашкара дукхагIа хьувкъам чубара. Иштта, гурахьа дийна кIа хIара гектара тIара — 35 центнер, ялата хьажкIаш —45—50 центнер, баьцадаараш — 200 центнер, силоса хьажкIаш — 250 центнер, цхьан а дукхача а шерашка тIаювла баьцаш хIара гектара тIара 60 центнер чуэца лаьрхIад районе гIолла хий дуллача кхашкара.

Укх шера эггара хьалха механизированни отрядаш, цехови системагIа кулгалделга вIаштIехьдаьккхад тха районе Цу отрядашка, цехови системагIа кулгалдеча болх бергболча наха аккордно - премиальни системагIа алапи тергда. Цу гIулакхо торо хулийтаргья хIара механизатора, хIаьта коллектива къахьегама овсарле лакхъе а цунца цхьана йоаккхаш йола юртбоахама продукци алсамъяккха а.

ИттлагIча пятилетке паччахьалкхенга 10050 тонн ялат, 54500 тонн комсаш, 2000 тонн сом, 4000 тонн харбазаш, 2200 тонн дулх, 6200 тонн шура йохка дош деннад тха района юрта боахама къахьегамхоша. ХIанз санна хьинар долаш дIахо а къахьеге шоаш лаьрхIар цар кхоачашдергхиларах теш со.

В. АНУФРИЕВ,
Наурски района юрта боахама управлене керттера агроном.

БАЛХАШ СИХДАЬД

Хоза даьхкача деноех бизза пайда а эцаш кхашка къахьегаш ба Ачхой - Мартановски района «Самашкинский» совхоза механизатораш.

Боахама 1-ча отделене трактористаша Шураев Османа, Исаев Мусас, Амирханова Iайшета хIанзле а 600 гектар совгIача лаьтта макхаш даьхад тIупал дIакъовлаш.

Иштта укхаза дIаболабеннаб бIаьсти юв юртбоахама культураш дIае а. ХIанзле а 80 гектар совгIача лаьтта дIайийнай горохи кени. Цига болх беш 7 агрегат я. Къаьстта дика къахьег механизатораша Байкаева, Ирисханова, кхычар. Царех хIаране шоай дийнахьара балха норма цаIнахэззеи шоззеи кхоачашъю.

ХьажкIаш дIае лаьтта кийчдеш ба трактористаш Атабаев Жабраили Абуев Ражапи. ХIаьта звеношта укх шера хьалхашка латта декхараш бехктокхаме да. Цар дош деннад хIара гектара тIара 30 центнер фуальяьха хьажкIаш чуэца.

М. РАШИДОВ.

Шоай ханнахьа оарцагIбоале...

Укх шера Сунженски района кхаш леладераша паччахьалкхенга дохка деза 20 эзар тонн ялат, хьайбашта 150 эзар тонн совгIа доакъар Iалашде. Шоай мел бола низи хьинари ураоттадаь къахьега дезаргда цар уж декхараш толаме кхоачашдара. Цу хьакъехьа тоъал хIама даьл хIанззе а.

Юртбоахама техника ханнахьеи тIехдикеи тоаяра инициатораш хиннача механизатораша февраль бутт тIакхоачаш тоаяь яьккхар ерригa техника. Кхашкара станаш а я механизатораш тIаэца кийча.

— Укх цхьан-шин дийнахьа тха района кхашка 150 агрегат араяргья, — дувц района юрта боахама управлене керттерча агронома П. А. Шумилова, — 24 эзар гектара тIа обработка еш, ялат дIадувш а болх бе безаш ба уж.

Колхозашка кийчдаьд кхай технологически карташ, шерра йоаржаяьй социалистически яхь, хIара механизатора хов лаьтташка малагIа ялат дIаде деза.

ДIадахача шераца нийсдича укхаза да керда хIама а. ДокхагIа долча боахамашка, масала: «Путь к коммунизму», «Победа», XIX, XX партсъездий цIерагIча колхозашка Шелковской района механизатораша йолаяьча инициативах вIашагIъяхкай 22 механизированни отряд. Цу отрядашта кулгалдеш ба балхах дика кхеташ бола механизатораш: Попов Николай, Нетребо Александр, Лебеденко Леонид, Сальников Александр, кхыбараш.

ХIанз цу колхозий механизатораш цIаьхка а хьожаш ба шоай техникага, КПСС XXV съездо даьча сопамашка хьежжа докхагIа социалистически декхараш тIанийду.

Цхьабакъда, дерригa а дац дика. Нийслу цхьадола кхоячамбоацараш а. Цу районе я 102 кхай тIа хий детта установка. Царех 100 мара кийча яц. Дерригa фу а дац кийчдаь.

— Ерригача районе дIалаьрхIача фу тоъаш дац, — йоах Сунженски района госсеменной инспекце начальника М. Чесноковас. Масала, хьаэцаргья вай Ленина цIерагIа йола колхоз. Укх шера цар планагIа дIабе безаш 138 центнер кен бар. Цар хлебоприемни пунктера хьанийцар кхоалагIча классагIа бар мара бац. ПланагIа 70 центнер суданка фу хила дезар царга, кийча дар 57 центнер мара дац. Гидуарташ хила езар 35 центнер, йолеш яр 13 центнер мара яц.

«Красный Октябрь» яхача, Орджоникидзе цIерагIча колхозашка тоъаш дац гороха фу. Царна эшаш я 118 центнер. «Победа» яхача колхозе тоъаш дац 30 центнер люцерна фу. Цхьайолча колхозашка дола фу II—III сортагIа мара дац.

КПСС ЦК, СССР Министрий Совета, ВЦСПС, ВЛКСМ ЦК баьча сопама жоп а луш, кхашкара продукци дукхагIа яккхара шерра социалистически яхь йоаржаяь къахьега дезаш ба берригa механизатораш укх кердача пятилетке. Цу гIулакха боагIаш бола теркам тIабахийта беза колхозий правленеша.

А. САГОВ,
тха собкор.

БОЛГАРСКИ КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ XI СЪЕЗДАГА

Деза новкъостийи доттагIийи!

Советски Союза Коммунистически парте Центральни Комитето коммунистийи дерригача советски халкъеи цIерагIа дIайха вежарий моаршал дайт Болгарски коммунистически парте XI съезда делегаташка, социалистически Болгаре берригача коммунисташкеи къахьегамхошкеи.

Болгарски коммунистически парте, марксистско-ленински хьехамца хьалхле а лелаеш, халкъа творчески хьинарахи цо йизза хьаллоацаш хиларахи ког гIортолга а еш, вежарашха йолча партей опытах пайда а эцаш, толаме кулгалду болгарски лаьттан тIа керда общество хьалъяра. БКП X-гIа съезд хинначул тIехьагIа дIадахача шерашка Болгаре Халкъа Республико керда цIенхаштта толамаш даьхад экономика дерригача доакъошка, халкъа хьал-торо лакхъеча. Индустри хадданза дегIаахаро, юртбоахама производство айяро, Iилмеи культуреи дегIакхувларо тешаме база хьахилийтай тIа-тIа дукхагIа эшаш хулача материальнии духовнии хIамашца къахьегамхошта кхоачам бара.

Социалистически строя кхоллаахаш де торонаш хилар кердача низаца кьахьокхаш йолча БКП X съезда решенеш кхоачашъеча даьха вежарашха долча болгарски халкъа, Болгаре коммунистий толамаш дег тIара даькъала дувц советски коммунисташа, советски халкъо.

Варшавски договора доакъашхои ВIаши Экономически новкъостал дара Совета члени хиларах тарра Болгаре Халкъа Республико, хадданза социалистически интернационализма уйланца гIулакхаш чакх а доахаш, дикка доккха дакъа лоац социалистически содружества низи кхотаялари чIоагIдеча, къахьегам дунеи халкъашта юкъе социалистически хьисапе бекъара эффективность лакхъеча вежарашха долча социалистически мехкашца цхьана Болгаре хьинаре дакъа лоац дунеи халкъашта юкъера машар чIоагIбеча. Ерригача Европа юкъарча совещане ТIеххьарча акта уйланца гIулакхаш чакх а доахаш, НРБ-ес массе оагIорахьара новкъостал ду европейски континенте кхеразмле чIоагIъяран вIаши гIойле а йолаш цхьана леладу гIулакхаш дегIакхувларан, лерагIа гIулакхаш чакхдоах тайп-тайпара социальни строяш йолча паччахьалкхенашта юкъерча гIулакхий норма а лоархIаш машаре дахара принципаш чIоагIъяра. Болгарски коммунистически парте принципиальни политико, хьалхашка латта декхар кхоачашдара тIадерзадаь коммунистийи дерригача прогрессивни низийи цхьоагIо бахьан долаш, машара, демократе, къамий кортамукъален, социализма идеалаш котъяхар дукха цо чакхдоахача гIулакхаша даккха а доагIаш дунеи халкъашта юкъе сий даьккхад социалистически Болгаре.

Советски наха деза лоархI вай халкъашта юкъера доттагIален вошален гIулакхаш, хетараш цхьатара хилар. Советски Союза Коммунистически партенеи Болгарски коммунистически партенеи юкъе вIаши дагара дараш кхетадар, тешам хилар. Вай паччахьалкхенаша, партеша, халкъаша массе оагIорахьара, цхьатаррарча бокъонегIа, беркате цхьана леладу гIулакхаш—из я социализма мехкаша вIаши бувзам болаш чакхдоаха гIулакхаш кIоаргдарца йола тенденци къаьгган дог тешадеши йолча белгалонех цаI. Уж шоайла тIа-тIа дукхагIа гаргаахара юкъарча исторически процессах дIахада йиш йоаца бIарчча цхьа дакъа. КПСС-о, XXV съезда решенешца хьалхле, а лелаеш, дIахо а лерагIа чакхбоахаргба советскии болгарскии халкъий вахара хьашташа ма-яххара дола советско-болгарски доттагIал чIоагIдара тIаберзабаь никъ.

Болгарски коммунистически парте XI съезда, берригача болгарски коммунистий болх толаме чакхбалар, БКП программа — Болгаре дегIаена социалистически общество хьалъяра программа кхоачашъеча керда хIамаш царна карагIдувлар лов Советски Союза Коммунистически парте Центральни Комитета.

Даькъала хийла Болгарски коммунистически партн — болгарски халкъа денале авангард!

Даим даха а, дахалда, чIоагI а лулда вежарашха дола советско-болгарски доттагIал!

Даькъала хийла коммунизм!

Советски Союза Коммунистически парте Центральни Комитет.

ВЛКСМ ОБКОМА II ПЛЕНУМ

Укх деношка ВЛКСМ Нохч-ГIалгIай обкома II Пленум хилар. «КПСС XXV съезда итогаши дIахо йодача хана кагирхошта коммунистически кхетам балара болх чIоагIбара областной комсомольски организацена хьалхашка латта декхараш» яха доклад йир пленуме КПСС Нохч-ГIалгIай обкома хьалхарча секретара **А. В. Власова.**

Пренеех къамаьлаш дир ВЛКСМ Грозненски горкома хьалхарча секретара **Г. Эльмурзаева,** КПСС XXV съезда делегата, Социалистически Къахьегама Турпала **Ш. М. Хаджиева,** ВЛКСМ Малгобекски горкома хьалхарча секретара **М. Бокова,** КПСС XXV съезда делегата, Назрановски трикотажни фабрика мастера гIончас **З. Орцхановас,** ВЛКСМ Гудермесски горкома хьалхарча секретара **Р. Аюбовас,** ВЛКСМ Надтеречни райкома хьалхарча секретара **А. Дакаева,** СССР 50 шу дизара цIерагIча Грозненски химически комбината аппаратчицас **Н. Криволаповас.** ВЛКСМ Грозненски райкома хьалхарча секретара **Х-М. Дениева,** Нохч - ГIалгIай цементни завода мастера **Н. Прошоновас,** Веденски районча парте XXII съезда цIерагIча колхоза тхьамка кхедечо **Я. Азимовас.** ВЛКСМ Шелковской райкома секретара **В. Коваленкос,** ВЛКСМ Нохч-ГIалгIай обкома хьалхарча секретара **Т. Махмудхаджиевас.**

Дийцача дешах боагIаш бола сопам тIанийцар пленумо.

Дег тIара раьза болаш КПСС ЦК, КПСС ЦК Генеральни секретарага нов. Л. И. Брежневга моаршал дохьийташ дола письмо тIанийцар пленума довкъашхоша.

ВЛКСМ обкома пленума балха дакъа лаьцар КПСС Нохч - ГIалгIай обкома организационно - партийни балха йолча отдела заведующе **В. И. Дмитриенкоси** ВЛКСМ ЦК ответорганизатора **Л. С. Башировас.**

ХIАМАШ ДIАЮВШ БА

Укх деношка бIаьсти юв юртбоахама культураш дIае болабеннаб Грозненски района «Советская Россия» яхача колхозе. Эггара хьалха из болх дIаболабаьб коммуниста Исраилов Султана кулгалдеча механизированни отрядацарча трактористаша. Массане а тIехкхоачашъю шоай ден нормаш.

СУРТА ТIА: хьалха юв юртбоахама культураш дIаювш я механизаторий Садухаджиев Iабдул-Керимеи Бакаев СаIидеи агрегаташ.

И. ПЛИЕВА сурт.

КПСС XXV СЪЕЗДА РЕШЕНЕШ КХОАЧАШЪЕШ

КЕРДА ДЕКХАРАШ — КЕРДА ТОЛАМАШ

Дег тIара къоабалъеш тIайийцар парте XXV съезда решенеш Грозненски производственно-товарни контора коллективо. Предприяте болхлой къастта дог гIоазлаьккхар КПСС ЦК Генеральни секретара нов. Л. И. Брежнева яьча КПСС ЦК Отчетни докладох «1976 — 1980 шерашка СССР халкъа боахам дегIаккхувлара керттера лостамаш» яхача документох. Социалистически экономика, Iилма, культура лакхъяра, къахьегамхой хьалтоярo тоаяра къаьгга сурт оттадеш йоккхий планаш хьалхашка увттаю парте.

Халкъа хьалхашка оттадаь керда декхараш мел бехктокхаме, доккхий да кхета а деш предприяте партийни организаце коллектива низаш оарцагIдоах уж декхараш толамца кхоачашдара, берригa ду хIара коммунистага, хIара къахьегамхочунга съезда идеяш дIакхачийтара.

Цу гIулакха предприяте партийни комитето вIаштIехьа а яьккха шиъ заседане чIоагIъяьй КПСС XXV съезда материалашта пропаганда яра болх тоабаран уж кхоачашъяран оттаяь цехови партийни организацей, профсоюзни комсомольски организацей комплексни планаш.

Съезда материалаш кепатеха араяьлча, берригача агитатораща, политинформатораща, партийни просвещене школай кулгалхоща совещани - инструктаж йир парткомо. Цу совещане къахьегама коллективаштеи бахача нахан съезда материалаш дIайовзийтилга вIаштIехьдаккхара планаш йийцар. Из болх халкъа судахой хоржамашка кийчо ярца бувзабенна чакхбоахача политико - массови балхаца цхьана тарбаьб. Агитатораша, политинформатораша, еррига школайи семинарийи пропагандисташа лоархIаме болх чакхбоах КПСС ЦК Генеральни секретара нов. Л. И. Брежнева яь КПСС ЦК отчетни, «1976 —1980 шерашка халкъа боахам дегIаккхувлара керттера лостамаш» яха нов. А. Н. Косыгина яьи докладаш дIайовзийташ.

Цехий, отделай, службай кулгалхоша, юххьанцарча партийни организацей секретараша, профсоюзни организацей председателаша дакъа а лоацаш парткома заседани хиннай. Цига йийша а йийца тIайийцай КПСС XXV съезда решенеш тIара хьадоагIаш дола производственни декхараш кхоачашдара, производства эффективность лакхъяра тIаерзаяь мероприятеш. Парткома заседане иштта дийцад къахьегама овсарле лакхъяра, Iилма-технически прогресса карагIдаьннарех дикагIа пайда эцар арахецача продукци дикал лакхъяра де дезарии. Уж декхараш кхоачашде керттерчарех ца да дьяна белгалдаьккхад социалистически яхь шерагIа йоаржаяри из дегIаккхувлари.

Уж дешаш дувцаш ерригача цехашка, участкашка, сливоналивной эстакадашка, технологически установкашка болхлой собранеш чакхъяьннай.

Съезда решенеш кхоачашъяра коллектива хьалхашка латта декхараш дувцаш яр партийни собране ПТК управляюще А. П. Пасечника яь доклад а. Цу собране болхлоша, инженерно-технически болхлоша, гIулакхерча наха дег тIара къоабал а еш хьаллаьцар съезда решенеш, парте мехка чуи доазол арахьен чакхйоаха политика, иттлагIча пятилетка хьалхашка оттаяь планаш. Цар иштта предложенеш тийлар чурча резервех дикагIа пайда эцарaи производства эффективность лакхъяран.

Собранешка болхлоша даьча къамаьлашеи царна юкъе беш болча массово-кхетама балхои ког гIортилга йир бос боаца мехкдаьтта продукташ кийчъечеи уж дIайохийтачеи цеха коллективана юкъе мехкдаьтта продукташ арахецареи уж дIаяхьийтареи балхаш ритмично лелийтара тIехьа къовсам боаржабара йолча социалистически яхьа керда форма хьахилийта. № 2 йолча цеха коллективо мехкдаьтта чакхдоахача объединене ерригача заводий коллективашка тIахьехам бу из тайпа яхь шоай предприятешка а йоаржае, аьнна. ХIана аьлча, цу заводаша ритмично компоненташ лоаттаярга хьежжа мара мехкдаьтта продукташта реализаци яц тха предприяте а, хIаьта Грозный яхача станцеи Главнефтеснабеи коллективаех тийша да уж машиннаькъа транспортаца ритмично дIаахийтара гIулакх. Яхьа керда-ча формас новкъостал ду производства эффективность лакхъяраи арахецача продукце дикал тояраи КПСС XXV съездо предприятешта хьалхашка увттаду декхараш кхоачашделга Iалашде.

Парте еча йоакхонна жоп луши съездо хьалхашка оттадаь декхараш кхоачашдеши укх деношка лакхара декхараш тIайийцад коллективо. Уж да: продукци яккхареи цунна реализаци яреи 1976 шерара план ханал хьалха, 28 декабре, кхоачашъе, планал совгIа массехк бIаь эзар сома маьха мехкдаьтта продукци арахеца, дIахо йодача хана къахьегама овсарле лакхъе, мехкдаьтта чакхдсахача заводашка 100 эзар тонни дикал лакха йола мехкдаьтта дIакхачийна, планал совгIа иттаж тоннаш дикал лакха йола бензин арахецна, пачхахьалкхен дикала Знак тIалатта мехкдаьтта продукци шера 50 миллион сома маьха арахеца а из халкъа боахамга дIакхачийта а, дуккха кIезигге дIадохийташ дола доагор, энергоресурсаш, 100 совгIа волча болхлочоа хьалхалатта методащ Iомае, иштта кхыдараш а.

ИттлагIча пятилетка керда доккхий декхараш толамца кхоачашдара чакхъяьнача нийслагIча пятилетке къахьегама толамаш дахарпа дика лард еллай.

Чакхъяьннача пятилеткаx 10,2 процент алсамъяьннай предприяте арахецаш йолча промышленни продукце объем, хIавта мехкдаьтта продукташта реализаци яра пхе шера план 1975 шера 15 ноябрь хьатIакхачале кхоачашйир. Шу чакхдалале 36 миллион сома маьха мехкдаьтта продукташ мехкага дIакхачийтар предприяте коллективо.

Дикача къахьегама толамаща дIадоладир коллективо кердача пятилетка хьалхара шу а. Эггара хьалха продукце дикал лакхъяра низаш тIадерзадир болхлоша. Кхаь тайпа мехкдаьтта продукташта (АИ-98 марках долча автобензина, Б-91/115 марках долча авиационни бензина, «100» марка йолча малосернисти топочни мазута) паччахьалкхен дикала Знак еннай.

Дукха балхаш деш латт Iилман - технически прогресс дегIаккхувлара, производстве керда техникеи хьалха латта технологии юкъекхахьара.

Кердача пятилетка хьалхарча деношке а денз КПСС XXV съезда решенеш кхоачашъяраларда тIа дIадоладелар производствана автоматизированни системаца доал дара шоллагIа аргIа болх бе йолаялийтар. Советски Союзе духхьашха хьаяь толамца болх беш я 50 эзар кубометр мехкдаьтта чухошащ йола емкосташ.

«Пятилетка хьалхарча деношке денз тIехдика къахьега!» яхача девизагIа болх бу коллективо. Массанахьа кердайоаккхаш латт гойтара агитаци, лозунгаш, транспаранташ. Коллектив цар тIахьех парте XXV съезда решенеш кхоачашъяра. Цунна тIаберзабаь ба берригa массово-политически болх, квалификаци лакхъяра йола еррига занятеш.

А. ПУХОВИЦКИЙ,
Грозненски производственно-товарни контора парткома секретара заместитель.

«Автоспецоборудование» заводе хьинаре къахьегарца белгалваьца ба слесарь-сборщик Якунин Валентин Павлович. Юкъера лаьрхIача хIара сменагIа цаI-ах норма кхоачашъю цо. Иштта къахьегаш хиларах вIаштта шин шера еннай цунна «Социалистически яхье котваьнар» яха сийлен знак.

СУРТА ТIА: токарь В. Якунин.

И. Плиева сурт.

ПАРТЕ ДОШ НАХА ДIАДОВЗИЙТА

КПСС обкома политически просвещене ЦIагIа хилар КПСС XXV съезда материалех йола республикански пропагандистий семинараш.

Семинарий болх дIаболалуш къамаьл дир КПСС обкома секретара М. О. Бузуртанова.

Пропагандисташта хьалхашка къамаьлаш дир КПСС XXV съезда делегаташа.

КПСС XXV съезда делегата, парте обкома хьалхарча секретара А. В. Ьласова къамаьл дир «КПСС XXV съезда керттерча итогехи мехка чурчеи доазол арахьарчеи политика даькъерча парте декхарехи» Къамаьл деш цо дукхагIа теркам тIабахийтар нийслагIча пятилетка план кхоачашъяра итогаштех иттлагIча пятилетке республикана хьалхашка латтача декхараштеи, кIоаргга анализ йир республика цхьанцадолча доакъой балха юкъе нийслуш долча кхоачамбоацараштa, уж дIадахара де дезараш белгалдир, КПСС XXV съезда решенеши материалаши кIоргга Iомаяра пропагандисташта декхараш хьалхашка оттадир.

КПСС XXV съезда делегата «Грознефтехимзаводы» объединене начальника Л. А. Шилова семинара доакъашхошта хьалхашка ше къамаьл деш дукхагIа теркам тIабахийтар КПСС XXV съезда балхах лаьца шийна дагадоагIараштa, парте XXV съезда йолча КПСС Центральни Комитета отчетни доклада керттерча положенешта.

Семинара доакъашхоша ладийгIар КПСС XXV съезда материалех оттаяьча лекцешка:

«Дунен тIара хьали дунен халкъашта юкъе КПСС беш бола болхи»;

«Парти социализм дегIаенача хьалашка»;

«КПСС XXV съезд наха идейно-кхетам балара балха декхарех»;

«Пятилетка итогаши парте экономически политика керттера декхараши».

Ерригача лекцешка теркам тIабахийта ладувгIаш хилар семинара доакъашхой.

КПСС XXV съезда материалаш политически экономически дешара системе Iомаяра методически рекомендацеш елар пропагандисташта.

Съезда материалех лаьца яьча выставкашка, «КПСС XXV съезде» яхача документальни фильмашка хьежар семинарий доакъашхой.

Л. КОДЗОЕВА.

ДУВЦАР ХАЛКЪА IАЬДАЛЕХ ДА

ШИРДАЬННА IАЬДАЛАШ ЮСТАРДАХА, КЕРДЕИ ПАЙДАНЕИ ДАРАШ ХЬАЭЦА

ШЕ ХАЛКЪА газет хиларга хьежжа, нахаша дагадоал «Сердало» ше язъяьча «Халкъа Iаьдалаш» яхача чулоацам болу статьяна. Цу тIа белгалъяь вайнаха юкъе лела дика а, во а, керда а, шира а дола Iаьдалаш, обрядаш, традицеш. Газет дешараштa чIоагIа дика хет «Сердало» редакци шоашта дагаяьнна, «Вай мишта сийде а лархIа а доагIа халкъа Iаьдалаш» яха хаттар шоашта хьалхашка оттадаь. ЧIоагIа дика а пайдане а гIулакх да из.

Дега тоам хулаш дика хет цу статьяна жоп луш, дуккхача наха дакъа лацар, къаьстта царна юкъе кхалнахи кагирхойи хилар а. Сона чIоагIа лов хIанз «Сердало» тесса из фу дикача хьувкъамга кхоачилга, нийрча гIулакхаш иштта ира кхы юхагIетто а дувца а дезаргдоацаш сихагIа цIендаь вайна юкъера дIадоахаргдолча новкъа вай бIубенна дIахьалхашкахьа ухилга.

Истори хайча аттагIа хургда тIомарах лета дола ширдаьнна Iаьдалаш довзеи уж дIакъоастадеи, хIаьта иштта царех дикадараш а кердадараш а хьаэцеи уж чIоагIдеи.

Даьй Iаьдалаш хьадоладалар, историкаша яхачох, укх тайпара хиннад.

Дуккха а ха-зама хьалха вайнах лоамашка баха хайшача хана е бусалба а е кераста а ды боацаш хиннаб, цар вахар Iалаьмате хала хиннад. Нах къе баьхаб. ДIаде ялат а из дIаде лаьтта а кхоачам болаш хиннадац. Лаьттан чIегилг къайсе, хийла вIашагIа латаш, човнаш еш моттигаш хиннай. Цу хана «техачоа — тоха, Iеттачоа—Iотта» яхача законагIа баьхаб нах. Цудухьа шийна чов хиннача ше е шийца шиъ нах болаш кIийленна гIойя е коа чухьийлахе юха еш хиннай човнаш. Цига цкъаза човнаш совъяьле а вер-ваккхар хиле дов кIоарглуш хиннад. Говр-бежан лочкъадаьчоа а низагIа йодаяь саг йигачоа а шоай хьаькъалагIа нийса хеттача бесса беш хиннаб бекхамаш, дукхагIа е кIезигагIа а нийслуш.

Иштта дIахо дахача къаман хир хадаргдоландаь, вайнаьха хьаькъал долашагIа бола нах вIашагIа а кхийтта, соцам баьб наха юкъе хулаш мел долча гIулакхех хIаранена бекхам хургболаш къаман Iаьдалаш оттаде. Из хала гIулакх хиннад. Цига лархIа дезаш хиннад халахетар хиннар хьоастилга, из халахетар даьр дехкевоаккхилга, цу гIулакха оттабаь бола тоам дIа а бенна, уж вIаши тоабелга. Цу хана оттадаь Iаьдалаш массанешка дIакхайкадаь, наха юкъе чIоагI а денна дIадоладеннад.

Наха юкъера довнаш къоастадеши, царна боагIа тоам дIакхайкабеши, нах вIаши тоабеши хиннараш наха юкъера хержа нах хиннаб. Царех «кхелахой» оалаш хиннад. Уж кхелахой цу хана эшаш хиннаб, хIетта оттадаь хинна къаман Iаьдалаш санна, хIана аьлча наха юкъе цхьаккха а кхы тайпа закон ца хиннадаь, нах хIалак хулаш лаьттандаь. ХIаьта хIанз вай берригача халкъага дIа а хоатташ, хIаране шишийна хетар а оалаш, литта даьтта санна цIен а даь, советски халкъо къоабал а даь, тIайийца дола, озабезам юкъе боацаш нийса кхел еш дола советски закон долча хана сенна эш «кхелаш» хувшаелга? Из вай советски обществана эшаш гIулакх дац. **Хир хоададаь вайна юкъера дIаяха еза «кхелаш».**

ЦУ ЗАМАЛАХЬА оттадаь хинна Iаьдалаш цхьатарра долаш хьадаьхкадац. Наьха хьалаш хувцадаларга а, зама хувцаялларга а, ноахалга къам даларга а хьежжа хувцалуш хьадаьхкад Iаьдалаш, ширдаьннараш дIа а доахаш, заманга хьежжа кердадараш тIа а деттaш. Цу хана оттадаьрех да хови е ца хови саг вийча, цун чIир лехилга е пхьа боаккхилга, йоIах дуккха урдув доаккхилга, даьша шоашта товчча мехкарий маьре ухийтилга, мехкарий низагIа удабелга, кхалнаьха цхьаккха бокъо ца хулийтилга.

Цул тIехьагIа дуккха бIаь шераш даьлча вай даьшта юкъе бенача дыно, шиъ «Iаьдалаш» оттадаьд. Цо а даьд шийга доагIа хувцамаш: цIув хийцав моллаца, даьй кхелаш хийцай жайна кхелашца, хIаьта дукхагIа реакционни классови низий хьашташ тIачIоагI а деш.

Паччахьа Iаьдало а кхайкадаьд йизза классови оамал йоалла шиъ законаш. Сона дагадоагIача хана кхаь тайпара Iаьдалаш дар наха юкъе лелаш, шийна пайдане хетачоа саг тIехьа а воалаш. ВIаши къовсабелча цхьанне оалар: «Соца суле ва веза хьо». Вокхо оалар: «Хье гIалгIа вале, соца кхела ва веза хьо». КхоалагIчо оалар: «Хье бусалба вале, соца жайне ва веза хьо». Царех моллагIчо дов къоастадойя а, бокъо-м вIаьхийчун йоалар, мисквар кIалвусар, хIана аьлча из «миска» шиъ далла тIа болх бехкаш ваггIашехьа, вIаьхийчо ваха а вахе, цу кхаь а моттигах шийцунга совле йоаккхаргIолчча кIийле «кийчйора». Цу кIийлен тIа мисквар тIавехар.

Иштта хувцалуш, эргадувлаш хьалхакхаь вай къаман Iаьдалаш. Уж лелаедаь бIаьхийбараши къебараши хиннача хана, наха юкъе классови къоастамаш хиннача хана. ХIаьта хIанз вайна юкъе уж къоастамаш бац, нах берригa а цхьатарра бокъо йолаш ба, маIача наха нийсса кхалнах а тIехьа. ХIанз сенна деза уж бIаьшеренашка хьисапи чулоацами хувцалуш хьадаьхка хIанзарча заманца товш доаца ширдаьнна Iаьдалаш? ХIаманна а дезац, эшаш а дац. **ЦIендаь вайна юкъера дIадаха деза ширдаьнна Iаьдалаш.**

ЦУ IАЬДАЛАШТА юкъе нийрчагIдарех да маьре йодача йоIах урдув доаккхилга. Фуд из урдув? Из ба дас шиъ йоI ехка, бежанах санна эцаш бола мах. Из да шиъ йоI югаш вола найц цо доккхийча декхарашта кIалвохийтилга. Из да дас шиъ йиIий керда иразе яхар Iодуллашехьа дохаделга. Дуккхаза а нийслу из урдув бахьан долаш хьийрча декхараш цу поарталах цхьайола хIамаш а ехке, дIатакха дезаш. ТIаккха сенна нийю уж? Дуккхаза а нийслу уж декхараш бахьан долаш бувла къовсам сов а баьле, из маьре яха йоI яхарах йохаш. ТIаккха хIана хьоарчадайт уж декхараш? Саг йодача коа, пига вIашагIкхийттача нахага дIахьокха а пунца шоай цIен сий лакхде а санна, вIашта етте латташ хул найцийгара даьккхача ахчах нийца поартал. Цу юкъе хул иттех шера царна эшаргйоаца а цIагIа латташ новкъа хиле мара хьаэца пайда боаца а хIамаш. Цу портало цар цIен сий лакхдац — чIоагIа лох-м ду. Найцийнеи цун даьштеи цIаккха а дицлургдац йиIий дас шоашкара даьккха урдув, шоаех хьоарчадаь декхараш. ТIагIолла мелла безаме хила гIерте а, дега чура эгIазал-м дIаяргьяц.

«Сердало» статьяна жоп луш ТIой-Юртарча Р. Картоевас язду: «Кодзоев Ахьмада урдув а даьккха шиъ йоI йохканзар, ше раьза йолча маьре яхийтар из... Иштта, шиъ йоI раьза йолча, цхьаккха урдув ца доаккхаш, маьре яхийтар Дзауров Iаьлас а». Из чIоагIа хьаькъалеи дог хьоасташи гIулакх да. Картоевас берригача мехкарийча кагийча наьхеи цIерагIа баркал йоах царна, хIаьта бокъхийча наьха цIерагIа оаха а ях царна иштта баркал. Мехкарех урдош дахаро нах бахарах бохабу, зуламаш дарга боах, керда вIашагIкхийттача маран нускалан юкъера безам шелбу. **Вайна юкъера цIендаь дIадаккха деза урдош доахилга.**

КОАНАIАРГА гIолла тIехвоалача хана коа хьувза нах бIаргабайча, цу коа денар дика да е во да ховргдоацаш хул хIанз. Сагага доагIача диканнеи воннеи юкъе боккха къоастам ма-бий. Иштта къоастам болаш хила деза коа нах вIашагIкхетар. Саг йоагIача - йодача сакъердами ловзари хила деза, саг веннача таьзет хила деза.

Сона дагадоагIача хана саг йоагIача - йодача дийнахьа хургболча сакъердамга, из ди хьатIакхачалехьа хьалхагIа денз сатувсар кагийча нахеи мехкарашеи. Саг йоагIача коа санна, саг йодача коа а хулар сакъердами ловзари. Тахан санна дагадоагIа сона хIанзчул 60 совгIа шу хьалхагIа Долакха - Юрта Дахкильгов ТасегIар доккхача коа саг йоагIача хинна ловзар, цига вордаши фургонаши етта даа-мала дахьаш баьхка цар гаргара бола хIирий боккхий а кагий а нах, мехкарий, цар цу ловзаре хоза лаьца дакъа. ХIаьта цу шерашка иштта боккха сакъердами ловзари хилар хIанз вовзаш волча гIалгIай поэта Яндиев Жамалдий нана Бопи маьре йодаш а. Иштта хулар саг йоагIаш - йодаш мел йолча коа а. Сона санна дагадоагIа уж цу сакъердамашка хиннача са нийсархошта, хIанзарча боккхийча наха.

ХIаьта хIанз миштад? Саг йоагIача-йодача дезало чехка списокаш оттаю. Цар тIа язву гаргареи вовзаши мел вола саг. Уж спискаш бе а ехке, юртарча нахага, хIара коа чуотташ, хоам бу. Кхыча юрташка бахараш болча машинашцеи мотоциклашцеи хехке болх. Городашка телеграммаш йохьийт. Фу хиннад? «Хьанехка виIий саг йоагIа»... «Хьанехка йоI маьре йода». Гаргара веце а мукъа веце а шийга хоам баьр цига ваха веза. Шийга деце нахагара дийха а хьоалчагIанна-дехарашта дала хIама а нийца ваха веза, хIана аьлча цунна хов ше цу гIулакха вийхалга.

ХIаьта сакъердам мичаб? Нагахьа санна шийна бовзашбезаш болча нахах саг цига нийслойя, из бIаргагулга ба-кх цунга кхоача сакъердамаш. Из ма-кхычахь а ма-гургаш цунна. Шийгара доагIар дIа а да, хьоалчагIех а кхийте (цкъаза из цIаьна хьакъ а) из цIаьвода. КIира далале цига хиннар дийца дицлу. Нагахьа санна цига чIоагIа дега тоам хулаш сакъердами ловзари хиннадаларе дицлургдарий? Дуккхача шерашка а дицлургдацар, хIаьта фусамда сийленца дага а ухаргвар. **Саг йоагIача-йодача коа сакъердами ловзари хила деза.**

ДАЬЕХ дисача Iаьдалашта юкъе иштта нийрчагIдарех да саго шийна хови е ца хови вийнача сага чIир лехилга е цунах пхьа боаккхилга. Фуб из пхьа? Из ба наха вийнача шиъ сага дакъа дехка а дехка из вийнача маьречунгара дас эцаш бола мах. Саг вийча чIир лехилгеи пхьенаш нийделгеи хьадоладеннад, лакхе вай белгалдаьккхача бесса, вайнаха юкъе цхьаккха закон ца хиннача хана, нах зуламах юхатохара духьа.

ХIанз саг вер дале а кхыдар дале а зулам даьчоа нийса кхел еш советски суд я. Цо сага бехкага хьежже цунна боагIаш бола бекхам тIабулл. Из бекхам цунна халагIа хургба цо токхаргболча пхьенал, цудухьа, пхьа хьанийца из мукъа а ца воалийташ, цун кхел советски законага йита еза. ХIаьта на шийна законо яь суд токхаш дуккха ха а яьккха цIавеча из пхьена юхавувлга е цунгара пхьа боаккхилга цхьанна хьаькъалца а дац.

Укхаза пхьений хьакъехьа цхьа-ши хIама белгалдаккха лов сона. Ялх-ворхI шу хьалха Яндарерча гIалгIачо-шоферо ца хови машина тIатеха нохчашка саг вийнавар. Шийца дуккха гаргара нах а баьха, гIалгIай IаьдалагIа венначун даьшта бала пхьа а кийчбаь, маьри тIавахар. Пхьа битара къамаьлаш даь даьнначул тIехьагIа ераш пхьа дIабала белча, венначун даьша—нохчаша цига бахача берригача гIалгIашка аьннад:

— ГIалгIай, вай цхьа мотт а цхьа мохк а болаш цхьа къам да. Шо, даьех диса зэдий гIулакхаш дика леладеш, хьаша-да лоархIаш, воаккхагIчун сийдеш хьадоагIаш да. Цхьабакъда, дийна саг вохкилгеи денна дакъа дохкилгеи ши гIулакх во доал шоах... Укхаза пхьена дала oaшош дена ахчеи, бежани, хьоари, кхыдари юха цIахьоргда оаш, оаха рузкъах дакъа дохкац. Шоана юкъера а дIадаьлча бакъахьа хетар тхона-м из гIулакх. Марша гIолда шо.

Из къамаьл шоашта хьа мел хезача гIалгIашта эхь хетийтадар нохчаша. Пхьенаш лехаши нийдеши хинна зама дIаяьннай. **Вайна юкъера цIендаь дIадаккха деза пхьенаш нийделга.**

ДАЬЕХ дисача Iаьдалех да дика-во денача сага хьоалчагIа - загIа лулга. Из мичара даьннад. Тхьовра хьалхарча замалахьа, нах хала а, къе а баьхкача хана, доккха зе хулаш хиннад саг йоалаещи веннар дIаволлаши, нах доккхийча декхараштa кIал а болхаш. Цудухьа, царна хулаш хинна зе меттаоттадара телаш хиннад хьоалчагIеи загIеи. Цу хана денз цхьа дииза даргдоаца гIулакх санна хьадоагIаш да из. ХIанз из хьалха нахага хинна къели моцали дIа маьяннайий, нах паргIатеи хьал долаши ма-бахий. Шийга дена дикеи вои, шиъ хьоалчагIа тахка йиш йоацаш цхьаккха саг вац. ТIаккха хIанз сенна хьанийду уж загIаши хьоалчагIаши? Сона хови моттигаш хиннай загIанна денна ахчеи цига доаладаь бежани устагIеи хьа ца эцаш, юхадохьийташ. Яндарера Костоев Мухтар веннача таьзета цун къонгашеи вежарашеи загIанна цхьанна сагагара цхьа кепиг хьаэца тиганзар. Экажкъонгий - Юртара Балаев Аршмат веннача таьзета цун къонгаша сагагара загIа эцанзар. Цу юртарча Муталиев Iабдул-Iазипа шиъ воI веннача таьзета кхыметтел найцас доаладаь жа а хьаэца тиганзар, юхадигийтар. Сакхетам дика болча наха деш да уж тайпа гIулакхаш.

Сона хетарах дика-во хиннача моттиге беха боагIа а ца боагIа а сов дукха нах вай тIа ца хьехаре, сел доккхий рузкъа дIадахийта дезаргдацар, из деш хилча, загIашхьоалчагIаш хьанийде бахьан а хургдацар. ДIа ца хайтача халахетаргдар — хьавеха, «шийга дIахайта доллашехьа ванзар из» — аргда сох, аьнна, ше ца веча халахетар кхераш воагIаргвар — ма веха. ТIаккха гIаьххьа мара нах гуллургбац, царна гIулакх деш аттагIа а хургда. Нагахьа из денар дика дале, сакъердам боккхагIа хургба, хIаьта из во дале, нах сихагIа дIаберзаргба. Вай-м яхац цига сакъерда ва безам бар ма вайта, вай ях, декхарийла вийя, ма веха, хIаьта шиъ коа дика-во хиннача веннача саго лургдолча хьоалчагIаген загIаген са ма тесса.

Сагага доагIаш дола во хаьтте дагIац е нах мукъа хургбола ха лаьрхIа дагIац. ХIаьта хIанз цхьаццанахьа балха воацаш нагахьа саг вац. Цудухьа дукхагIа йолча хана из нийслу балха болча денош, тIаккха шоай балха тIара а баьна, саррахьа таьзета дIаэтта латта наха новкъа да, цар болх бов. Уж мелла дукха цига латте а, из деначоа цар бала пайда а бац. ТIаккха хIана лоаттабу уж дукха? Саг кодаме вода таьзета даьна хиннача халахетара ше дакъа лоацилга дIахайта, цунга кодам бе. Кхы гIулакх дац цун цига латта е из мукъа а вац. Цу хьакъехьа шиъ статья тIа Плиев Махьмад-СаIида дика аьннад: «Кодам баь ваьннавиъ — дIагIо». **Кодаме баьхка нах таьзета дукха ма лоаттабе.**

ДАЬЕХ диса Iаьдалаш дерригаш дац во. Царна юкъе цхьадараш да хьаэца а хIанз вайна юкъе лело а мегаргдолаш. Даьй дикача Iаьдалех да хьаша лархIар, цун сийдар. Хьаша яхар шиъ тайпара йола боча хIама я. Цунна деш дола гIулакх а хила деза шиъ тайпара. «Хьаша» яхача цIеро шиъ доазув оттаду цу хьаьшагара бIарго дезача гIулакхашта, хIаьта «фусамда» яхача цIеро фусамдаьна тIабулла къаьстта бола бехктокхам. Цу шиннегара а шоай декхараш кхоачашделга дIадех хьаша хьакъехьа долча даьх дисача Iаьдало. Из нийса а да. Цхьабакъда «хьаша» яхача цIерах пайда а нийца, зулам де е шиъ зулам хьуладе венар хьаша вац. Шиъ «гIанд» ца довзача хьаьшах бехк бац, шиъ «гIулакх» ца довзача фусамдаьх мо мара. ТIаккха цу шинне а бакъьяц шоаех йоаха сийдола цIераш. Иштта вола «хьаша» лалла а мегаргва, хIаьта фусамда кхычунца хувца а мегаргва.

Вай фусаме бессараш боацаш кхы тайпа а хул хьаший. Хьаша ва ше кхыча къамах а волаш, вай мехка вайца ваха венар. Хьаьшашта юкъе а сийдолаш хьаша ва ше Iомаяьча говзалах, шиъ хьаькъалах вайна (вай берашта а) пайда бала вена, вайна юкъе ваха специалист. Иштта хьаьший сийде а деза, царна новкъостал де а деза. Царна зулам даьр — вай къаман зулам даьр ва.

ИШТТА даьй дикача Iаьдалех да воккхагIчун сийдар, цунгара хьохкам эцар, цун хьехамах пайда эцар. Боккхийча наха дуккха хIамаш бIаргадайнад, дикачун-вочун зем баьхаб, вахара чам байзаб. Царна дагабоагIа вай къамо Iайша паччахьа ханара Iоткъам, лагайоагIа лайна хало, къел, моцал. Цудухьа цар чIоагIа хам бу хIанз вайга йолча паргIатача сийрдача заман, цар массаза а кагирхошта хьехар ду, ха дIа а ца йохийташ, укх вай иразейча замах биэза пайда эца деша, говзал Iомае, яхаш. Шоай къоналга хьежа ца Iеш, цар шоашта могар ду вай юкъара вахар тоадара, дакъа лоац общественни балхашта юкъе.

Тха юртарча боккхийча наьха хьалхлениа белхий а беш, юртахоша кьинаре дакъа а лоацаш, дика водопровод йиллай бахача наьха коашка а цIеношка а хий чукхоачадеш. Цунах берригача юртахошта йоккха паргIато хиннай. ХIаьта юрта юкъерча керттерча улицагIа жагIий никъ билляб. Боккхийча нахага хьалхле йолаш белхий беш къоаналла кIалбиса гIо-новкъостал эшаш болча наха е тIехь даьй боацаш бисача жерошта, бошта цIенош даь а кхы гIишлонаш яь а дуккха моттигаш я. Боккхий нах — беркат да.

Цхьабакъда «Вовар юкъе воацаш дезал хилац» яхар санна, боккхийча наха юкъе а хул харцахьарбараш. Малаш ба уж? Уж ба кагирхошта ширдаьнна Iаьдалаш качдехкараш, шоай мехкарий царна вовзаш а везаш а воацача сагага низагIа маьре ухийтараш, кхенза бараш а тIехьа, шоай къонгашта, царна ца езе а, дикача тайпан, цIен я аьле, шоашта ловш йола саг йоалаераш. Уж ба дына Iаьдалаш хьалха а доахаш, дешарах бераш юкъагIдоахараш (къаьстта йиIигаш), комсомоле, парте бахара кагирхой юхабеттараш, «хьарамхьаьнал» яха дешаш дуьхьал а доахаш кагирхошка сакъердам ца байтараш, мехкарий кино, клубе, ловзарашка ца ухийтараш. Уж ба дына Iаьдалаш вай къаман Iаьдалаш да, уж ца леладераш къаман сийдоадераш ба, яхаш, дына Iаьдалаш леладераштеи ца леладераштеи юкъе моастагIал дехкараш, дынадараш мара цIейш лархIа мегаргдац, яхаш, вай къамо сийленца хьатIайийца леладеш дола советски халкъа цIейш дездеча дакъа ца лоацараш. Иштта бола боккхий нах бовза беза. **Боккхийча наха ду хьехараш цар чулоацами маIани теркал а деш, уж шоаш хIанзарча заманца нийса болхий а хьожаш эца деза хьа.**

ЦIЕННА гаьнача моттиге веннача сага дакъа даьй лаьтта дIадолла деза, яхаш, цун дезал бахача цIакхахьар, сона хетачох, тайптайпара да. Даьхе лораеш шиъ новкъостащца цхьана вала а венна, царна вежарий кашца дIавелла воаллар цигга вайлийта веза. Царна дегIача чурта тIа язъяьча шерашта мала а. Нагахьа санна цхьан юрта е городе баьча тIем тIа вийна, цу моттиге къаьстача каша дIа а велла, юртарча (городерча) наха доал а деш, цун сий а деш, Волгограде воалла Ханпаша Нурадилов, вайцига Наьсар-Керте воалла Вадим Юдин санна воаллар а, сона хетачох, цигга валлийта веза. Цига цун долчул кIезигагIа мара доккхагIа сий хургдац, цIа а вена цIагIа дIавеллача а. Цхьабакъда машарера ха йолча хана цIенна гаьнна хьаьнала болх бе е Арме гIулакх де вахача цIаьхха венна саг, цига дIа а ца воллаш, шиъ дезал болча цIавеча нийсагIа хет сона.

«Сердало» шиъ статья тIа хьоахадаьд вай массане а юкъарча Сийлахь - йоккхача Даьхенцарча безамал тIех шоай даьй бахача лаьттан чIегилгацара безам лерхIаш бола нах вайна юкъе хIанз а нийслуш хилар. Даьй бахача лаьттан-м сийде деза, из лархIа а деза. Цхьабакъда хIанз из шиъ тайпара хила деза. Эггара хьалхагIа ха деза даьй баьхача лаьттан чIегилгацара безам сел чIоагIа хIана хулаш хиннаб хьалхарча замалахьа. Из хулаш хиннаб нах цу лаьттан чIегилго кхоабаш хиннадаь, цар дезалаш цу чIегилгах бакхаш хиннадаь. Цу готтача лаьттан чIегилгах хIанз дуне миссел хIана дац аьнна, доккха Даьхен лаьтта хиннад. Хьалхарча замалахьа цу чIегилго кIезига мара боаца нах миска кхоабаш хиннабале, хIанз Даьхен лаьттано берригa а нах паргIата кхоаб, иразе боахабу. Долче, цу лаьттан чIегилгаца хинна безам а иштта цIенбенна хувцабала беза. Из тIаберзо беза берригa нах паргIата кхоабача Даьхен лаьттанна. Тхьовра хьалха хIара къамо шиъ нах тIабахача лаьттан чIегилгах шиъ доазув лоархIаш хиннадале, хIанз уж дерригa къамаш цхьа советски халкъ а хинна, вежарий санна вIаши дезаш, барта долаш дахача хана цу халкъа доазув — вай Сийлахь-йоккхача Даьхен доазув да. Тхьовра хьалха шиъ даьй баьхача зIамигача лаьттан чIегилга да хила ца могаш ваьха къахьегама саг хIанз бIарг дIа ца кхоачаш долча Даьхен лаьттан да хинна дIаэттача хана санна дага кхоаб цу мискача лаьттан чIегилгацара безам? **Из ширъяьнна уйла а я хIанз вайна юкъера дIаяккха езачарех.**

ЦУ ДЕШАШЦА со валац шоай даьй баьха мохк наха хийрабаккха, царна из гоамбалийта. Даьй баьхача мехка сийде деза, из даьй баьха мохк хиларга хьежжа. Цхьабакъда из лаьттан чIегилг са доазув да, са Даьхе а из я, из лорайнича со Даьхе лораьрг ва, яхар хIанзара зама ца йовзар ва, шиъ декхар ца доваар ва. Из шиъ Даьхен воI а вац е шиъ дезала да а вац, хIаьта лоро езаш ди тIакхаьчача из ше ювца лаьттан чIегилг дорае къонах а хургвац.

«Халкъа Iаьдалаш» яха статья чакхйоаллаш цу тIа белгалдаьккхад: «...наха юкъе латтача гIулакхий дикача а вочa а оагIонний нийса маIан де ховш бола нах кIезига бац вайна юкъе, цхьабакъда шоашта денна къувлаш дола бакъдар дIаала лоархIабац уж, къаман Iаьдалаш да яхаш харц гIулакхаш хьал а лувцаш, шоаштеи кхычарнеи Iазап тIалоатталеча нахага...». Из цIена бакъдар да. ДукхагIа болча наха уж харцахьара Iаьдалаш дика довз, денна уж бIарга а гу, хIаьта а уж вайна юкъера дIадахара бола къовсам мела лоаттабу. «Аз хIана эц ер цатоам сайна хьатIа? — яхаш вай юстардувларо уж харцахьара гIулакхаш кIоаргду, совдоах. Вай воаш долдолча царна духьалара къовсам чIоагIа лоаттабеш хуле, харц кхетам бараш юхабаланза баргбац, бакъдар массаза а котдоал. Цул совгIа вайна цунах баргбар лоадама мара цатоам а бац, хIаьта мелла боккха из бале а, мехка тIехьаленна цунах пайда боалаш хилча, из хьатIаэца вай декхарийла а да.

Редакце шиъ статья юххера чакхйоалаш газет дешараштa хьалхашка йозза а оттадаьд цхьа хаттар: «...бокъо йиъ вай дIахо а иштта сатийна лагIа?». Цу хаттара шийна хоадам болаш жоп дала доагIа: «Яц! Янне а яц!». ТIаккха фу деза? Сона хетаргахьа, из гIулакх кхоачам хиллал дукха дийцад. ХIанз паччахьалкхеи комиссега вайна пайдане хургйола обрядаш сихагIа Iоттайита еза, уж наха юкъе дIачакхъяхара вай дерригаш а оарцагIдовла деза, редакци а тIехьа. Царна духьалваьннар «маьлхе» а воаккхаш, ширдаьннараш юстара а доахаш вай дIадолалойя, кердеи пайданеи дола Iаьдалаш вайна юкъе чIоагI а лургда, цунах вайнеи тIехьа тIайоагIача тIехьеннеи боккха пайда а хургба.

Салман ОЗНЕВ,
писатель.

СОВГIАТАШ ДАЬКЪАЛА ХИЛДА ШУН!

СССР-а Лакхехьарча Совета Президиумо 1976 шера 5-ча марта арадаьннача УказагIа нийслагIча пятилетка заданеш толамца кхоачашъяри балха тIехь доккхий толамаш ваха-ри бахьан долаш СССР-а гIишлошъяра промышленни Министерства организацейи предприятейи болхлой, инженерно-технически болхлой, гIулакхерча наьха йоккхача группана СССР-а орденаши медалаши еннай. цу даькъе Нохч-ГIалгIай АССР-е гIолла:

ОКТЯБРЬСКИ РЕВОЛЮЦЕ ОРДЕН

Цечоев Иналкъий Абдул-Хьамида — Нохч - ГIалгIай гIишлошъяра управлене № 10 йолча специализированни гIишлой - монтажни управлене монтажникий бригадира.

КЪАХЬЕГАМА ЦIЕЧА БАЙРАКХА ОРДЕН

Барзоев Данильбека —Грозненски аьшкабетонни конструкцей завода такелажникий бригадира.

Дворяткина Просковья Терентьевнана — Нохч - ГIалгIай гIишлой управлене гIишлошъяра механизаци еча управлене крана машиниста.

Юхненко Виктор Семеновича — Нохч - ГIалгIай гIишлой управлене специализированни гIишлой--монтажни управлене трубоукладчикий бригадира.

«ЗНАК ПОЧЕТА» ЯХА ОРДЕН

Белогурова Валентина Григорьевнана — Нохч - ГIалгIай гIишлой управлене № 6 йолча гIишлой - монтажни управлене штукатурий - малярий бригадира, наставника.

Матиев Хьусена Сулимбека — «Чечингстройтранс» производственни автотранспортни объединене автомобила водителa.

Мачулин Иван Петровича— Нохч - ГIалгIай гIишлой управлене № 105 йолча дIа-юха лелача механизированни колонна плотникий бригадира-наставника.

Носков Валентин Николаевича — «Союзпромэкскавация» треста Грозненски специализированни управлене экскаватора машиниста.

Турпалов Iаьби Абдулаевича — Нохч - ГIалгIай гIишлой управлене № 7 йолча гIишлой - монтажни управлене начальника.

Яковенко Ольга Андреевнана — Нохч - ГIалгIай гIишлой управлене № 4 йолча гIишлой - монтажни управлене малярий бригадира.

КЪАХЬЕГАМА СИИЛЕН III СТЕПЕНА ОРДЕН

Абрасимовский Анатолий Александровича —Нохч- ГIалгIай гIишлой управлене № 7 йолча гIишлой - монтажни управлене арматурщика.

Антропов Иван Васильевича — Нохч - ГIалгIай гIишлой управлене цIенош хьалде панелаш еча Аргунски завода мастера.

Арсамеков Бати Тагировича — Нохч - ГIалгIай гIишлой управлене № 2 йолча гIишлой - монтажни управлене камещика.

Темербулатов Леча Тохасвича — «Чечингсельстройтранс» производственни автотранспортни объединене автомобила водителa.

«ЗА ТРУДОВУЮ ДОБЛЕСТЬ» ЯХА МЕДАЛЬ

Кузьминова Нина Ивановнана — Нохч - ГIалгIай гIишлой управлене № 9 йолча гIишлой - монтажни управлене штукатурий - малярий бригадира.

Осканов Арсе Къамбулата — № 7 йолча гIишлой - монтажни управлене газоэлектросварщика.

Эльжуркаев Валид Халидовича — Нохч . ГIалгIай гIишлой управлене № 1 йолча гIишлой - монтажни управлене плотника.

«ЗА ТРУДОВОЕ ОТЛИЧИЕ» ЯХА МЕДАЛЬ.

Андреева Валентина Федоровнана — Нохч - ГIалгIай гIишлой управлене крупнопанельни цIенош хьалдара Аргунски завода дозеровщицана.

Завиялов Николай Григорьевича — Нохч - ГIалгIай гIишлой управлене № 4 йолча гIишлой - монтажни управлене балхий производителa.

Попов Сергей Михайловича — Грозненски аьшкбетонни конструкцей завода формовщикий бригадира.

Шевченко Юрий Михайловича — Нохч - ГIалгIай гIишлой управлене № 5 йолча гIишлой - монтажни управлене плотника, наставника.

«СССР-а Лакхехьарча Совета Президиумо 1976 шера 4-ча марта арадаьннача указагIа 9-ча пятилетка заданеш толамца кхоачаш а еш бувзама средстваш, телевидени, радиовещани дегIайоалаеш а тIаийца социалистически декхараш кхоачашдеш а доккхий толамаш дахарах СССР-а бувзама Министерства предприятей, организацей болхлой, инженерно-технически болхлой, гIулакхерча наьха йоккхача группана СССР-а орденаши медалаши еннай, цу даькъе Нохч-ГIалгIай АССР гIолла:

КЪАХЬЕГАМА ЦIЕЧА БАЙРАКХА ОРДЕН

Дакалова Рукьията — Нохжай - Юртовски района бувзама узела почтальона.

Чвилева Анна Николаевнана — Малгобекски района бувзама узела начальника заместителa.

«ЗНАК ПОЧЕТА» ЯХА ОРДЕН

Азиева Тамара Магомедовнана — Грозненски почтамта почтальона.

Малыкова Вера Георгиевнана —Грозненски междугородни телефонни станце инженера.

КЪАХЬЕГАМА СИИЛЕН III СТЕПЕНА ОРДЕН

Исаков Гаджимурад Нурбагандовича —бувзама Грозненски эксплуатационно - технически узела кабельщика-спайщика.

Паневач Альберт Иосифовича — Грозненски городской телефонни станце электромонтера.

«ЗА ТРУДОВУЮ ДОБЛЕСТЬ» ЯХА МЕДАЛЬ

Евсикова Тамара Петровнана — Грозненски телеграфа телеграфисткана.

Широбокова Наталья Сергеевнана — Гудермесски района узела телефонисткана.

«ЗА ТРУДОВОЕ ОТЛИЧИЕ» ЯХА МЕДАЛЬ

Берсанова Фадиман Хьусейновнана — Грозненски прижелезнодорожни почтамта оператора.

Дубровина Екатерина Александровнана — Грозненски почтамта почтальона.

КЕРДАДАР ЛОХАР

Скважинашта лаьтта кIал а капитальни а ремонташ еча цеха воккхагIволча инженера Томашевский Петр Михайловича къахьегама биографи йоккха яц. Из дIайолаелар 1965 шера город Каменск-Шахтинске ГПТУ-22 йисте а яьккха, 3 разряда автослесаралла балха вахача дения. Цул тIехьагIа Советски Эскаре ший аргIайна гIулакх де вахар, Грозненски бурув тохара балхий управлене бурувдеттачун помощник волаш массехк шера болх бир. Забчно мехкдаьтта техникум йистеяьккхар, бурув детташ мехкдаьттаи газовии скважинаш йоаийтача техника диплом хьайицар.

1973 шера «Горскнефть» НГДУ а вена, скважинашта лаьтта кIал а капитальни а ремонташ еча цехе бурувдеттачун помощник волаш болх бе волавелар. Дукха ха ялалехьа скважинашта капитальни ремонт яйтача мастералла хьожавир. 1974 шера январе денз скважинашта лаьтта кIал а капитальни а ремонт еча цехе воккхагIволча инженералла болх беш ва.

НГДУ доакъошта юкъе эггара халагIеи бехктокхамегIея йола производства участок — капитальни ремонташ ю цех. Капремонта болхлой кулгашка скважинаш юха дийн а еш, кхы тIа а мехкдаьтта доах.

Юххьанца чIоагIа хала дар къонача специалиста. Производства моллагIча участка кулгалхочунгара цIенхаштта хIамаш дIадех технически прогресс. Вайна бIаргагучча чIоагIа дегIа ма ухий промышленноста деррига доакъош.

Инженера, хьалха латтача, творчески уйла еча болхлочун декхар сенах латт аьлча, из латт, кхычун идея хьаэца, производстве из чакхъяккха хьал совгIа, технически прогресса юкъе шийгара дакъа лацарах а.

Мехка керда общественни строй котъялара, къахьегама овсарле лакхъяра керттердар рационализаторски гIулакхаш хьинаре леладар да, яьхад В. И. Ленина. ХIаьта цу гIулакха керттера дакъа инженерага кхоач.

Кердадар хадданза творчески лохилга сийлахьа гIулакх а декхар а хинна дIаэттал Петр Михайловича. Цехе ше болх беш яьккхача юкъагIа коллективана кулгалдеи болх вIаштIехьбаккхеи шийна ховлга хьахьекхад цо. Къона, хьинар долаш волча цо дукха хIама дaьт болх дикка тоабара, шера задании социалистически декхараши кхоачашдара.

Нов. Томашевске Iалаьмате доккха дакъа лаьцад рационализаторей изобретательстваи болх вIаштIехьбоаккхача. Ше а ВОИР-еи НТО-и хьинаре член волча цунна хайнад дукха болхлойи ИТР-аши творчески балха юкъеоза.

Рационализаторий балха долча новкъостала ВОИР-а членашца цхьана тематически план оттаяьй цо. Цу тIа белгалду производства новаторашта бе безача балха дешаш, хьахьокх шоай творчески уйла сенна тIаерзае еза.

Из бахьан долаш иттлагIа пятилетка чакхйоалача шера капремонта цеха производстве пайда ийцаб 15,2 эзар сома экономически эффекв еннача 26 рационализаторски предложенех, планагIа лаьрхIа хиннача 6,5 эзар сома экономически эффект йолча 14 предложена меттел.

Рационализацеи изобретательстваи балха итогаш яьчуд тIехьагIа, 1975 шера хьажаре-конкурсе хьинаре дакъа лацарах цеха рационализаторий коллективана II-гIа моттиг а хьожаяь. 110 сома ахчан премия еннай.

Коллектива цу толамах ондо дакъа доалл Петр Михайлович Томашевске. 1975 шера цо ше а кхычарца цхьана а 13 рационализаторски предложени еннай 65551 сома экономически эффект а йолаш.

Петр Михайловича шийн керттера уйла тIайохийт объектай балха процессаш тоае лаьрхIа цIенхаштта конструкцийни технологически дешаш къоастадара. Даим кердадараш лохаш ва из. Изобретенеш нийсса йола рационализаторски предложени кийчъеш ва из хIанз. Даим Iомалуш ва из шийн технически знанеш лакх а еш. «Социализмера инженерни къахьегам» яхача университете дешаш ва. Кхетам а хьехам а балара болх дукха бу Петр Михайловича къоначa болхлошта юкъе уж творчески балха юкъеозар духьа.

МаьхегIеи пайданагIеи йола рацпредложенеш шерагIа дIайовзийтар духьа хьинаре дакъа лоац цо технически информаце бюллетенаш арахецачa, «Къона рационализатораш», «Къоначa рационализаторий дикагIйола рацпредложенеш» яха стендаш кийчъеча.

Даим творчески кердадараш лохаш ва къона инженер.

З. СИЗОВА,
рационализацеи изобретательстваи «Горскнефть» НГДУ йоккхагIйола инженер.

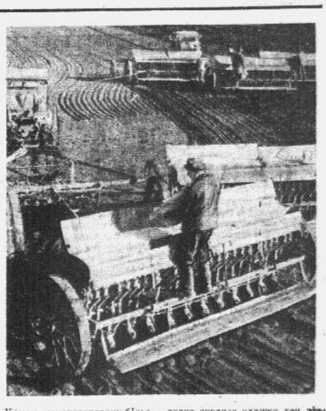

Крыма механизатораш бIаьсти юв культураш дIае болабеннаб.
СУРТА ТIА: «Солнечный» яхача совхоза кхацка кеи дIабувш ба.
Ю. ИЛЬЕНКО сурт.
ТАСС фотохроника.

ЯХЬ ШЕРАГIА ЯРЖ

Укх деношка тха № 3 йолча цеха коллективо, беррига советски наха а санна, чIоагIа раьза хинна итогаш ю дIаяхача пятилетка шерашка баьча балха.

Парте XXIV съезда решенеш кхоачаш а еш, дикка толамаш даьхад тха цеха коллективо. Ма-дарра аьлча, эггара тIехьаюсачарех хинна из хьалха латта цех а хинна дIаэттай. Нагахьа санна хьалхагIа оаха арахийца дIаяхьийта продукци тхона каст-каста юха кхухьийташ хиннаяле, укх тIеххьарча хана контролераша йоагIаше а чакхйоалийт тха продукци, цун сакхаташ дикка хIезитденнад.

Интернациональни, цхьа дезал санна барт тайна коллектив я цехе къахьегар. Цунна ва татарин Гизатулин Рашид, гIалгIа Даурбеков Мувса, эрсе Фисенко Евгений, кхыбараш. Шоай цIа санна лоархI цар завод, ИйслагIча пятилетка заданехи социалистически декхарехи дика лоархIаьяй коллектив.

Хьаэцаргья вай, масала, токара, цеховой партийни организаце секретара Даурбеков Мувсас кулгалду бригада. Шера планаш йизза кхоачашъяьй бригадо. Цу хьалха латтача бригадерча хIара болхлочо шийн смении норма 150—160 процент кхоачашъю. ХIанз 1976 шера йиълагIча квартала чотах болх беш я из коллектив. ИттлагIча пятилетка хьалхарча шера кхоалагIча квартала чотах къахьег Фисенко Евгене бригадо. Ударникел тIеххьайисаш мастера Цечоев Заьлмаха смена а. ИттлагIча пятилетка рубежал гаьнна дIахьалха баьнна а ба нах. Уж ба Даурбеков Мувса, Эльжеркиев Абдул-Разак, Фисенко Евгений, кхыбараш санна бола болхлой.

Коммунисташ керте латтача бригаде тIехьа ца юсаш къахьег № 43 йолча цеха токарий комсомольско - кагирхой бригадо а. ВIашагIъелла деррига а цхьа шуи ах шуи мара дене а, хьогте а денз тIехьяьннай из иттлагIча пятилетка рубежел. 1975 шера июле кхоачашйир цо шера задании пятилеткен. Белгалбаьнна дика къахьийгар болхлоша Долов Мувсас, Рамазанов Аламбика, Пугоев Iийсас, Цороев Абуязита. ХIара дийнахьа цаIн ахи норма кхоачашъяь валлалца заводера чуводац царех саг. Аз а, сай новкъосташа санна, сай пятилетка 1974 шерре кхоачаш а яь, хIанз 1976 шера кхоалагIча квартала чотах болх бу. коммунистически къахьегама ударник ва со.

Дега чIоагIа тоамбар хулаш Iомаю оаха КПСС XXV съезда материалаш. Цар тIа марксистско-ленински анализ ю дунен халкъашта юкъе лелача хIанзарча гIулакхий, хьахьекхад коммунизм хьалъеш советски халкъо даьха доккхий толамаш, белгалдаьд керда декхараш. ХIара болхлочо, из лоархIаме документ Iома а дaь, доккхагIдола социалистически декхараш тIаийцад, кхы а дикагIа къахьег. ХIанз тха цехе, ерригача заводе а санна, шера яржаш латт иттлагIча пятилетка хьалхарча шера заданеш кхоачаши тIеххкоачаши яр духьа лелаю социалистически яхь.

М. ДЗАРМОТОВ.
Назрановски «Электроинструмент» яхача ГI. Ахриева цIерагIча завода токарь.

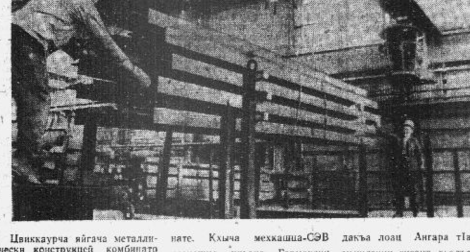

Цвиккаурча яйгача металлически конструкцей комбинато шийн продукци дIаухийт Усть-Илимски целлюлозни комбинате. Кхыча мехкашца-СЭВ членашца цхьана Германски Демократически Республика а дакъа лоац Ангара тIа промышленни гигант хьалъеча.

АДН—ТАСС сурт.

ЮРИСТА КОНСУЛЬТАЦЕШ

КУЛГАЛХОЧУН ПРИКАЗАШ ЗАКОНАГIА ХИЛАР

Кулгалхочун полномочеш — из я доал дара, доал чакхдахара акташ араяхара, дисциплинарни е административни бехктокхам тIабиллара, харцахьара хIамаши къахьегама дисциплина телхаеш дола кхы тайпа наькъаши дехкара тIадерзадаь гIулакхаш чакхдахара йола цун бокъо.

Кулгалхочо денна чакхдоахача гIулакхий тоъал доккха дакъа оперативно леладе дезаш а правови акта кепара доацаш а да. Цхьабакъда практике балха цхьайола участкаш е звеньяш юридически нийсъяь е правови нормашка хьежжа хила еза. Права новкъосталца вIаштIехьбоаккхаш ба кулгалхочун лоIам, из чакхбахара доазонаш уиттаду, законага диллача мегийтар фуд е ца мегийтар фуд къоастаду.

Кулгалхочо чакхдоаха керттера гIулакхаш, моллагIа яле а хьадда цхьа юридически форма йолаш хила деза: — приказа, распоряжене, положене, инструкце хьисапе. Приказ (распоряжени) кулгалхочо цу органа компетенце доазонел чухьа, советски Iаьдала органаша арадаьха леладеча законий е соцамий ларда тIа а уж кхоачашдара а арадоаккхаш да, цу тIа хила деза кхоачашде тIадожадеш дола декхараш, хIаьта из бахьан долаш правови акт лоархIаш а да. Массаза а правови порядкагIа, вешта аьлча приказа е распоряжене хьисапе къестаду кадраш хьахаржарен балхаш тIа дIанийсъярен дешаш, царгара хьадехараш, болхло балхара дIаваккхара, цун балха гIулакхаш нийсдара порядок, бехктокхама боарамаш, н. кх. дI. Приказаш къаьсткъаьстача наха лаьрхIа е нормативни хьисап долаш, вешта аьлча цу организацерча берригача болхлоштеи гIулакхерча нахан йоагIача актай метта хила йиш йолаш да.

ХIара приказ, цу тIа къоастадеш дар моллагIа дош дале а, уйла яь, грамотно, сов хIама юкъе доацаш яздаь, нийса, бокъонца бахьан долаш, шеко йоацаш, законо дIадехарашка хьежжа хила деза. Приказаши распоряженеши кийчъяр, уж йоагIаш болча наха дIайовзийтар, лерттIа лелаяр — из организацеи культура шийн тайпара хьокхам ба. Цу тайпара культура я цкъаза тоъаш йоацар а. Цул совгIа, кулгалхочоа а цун распоряженеш из лархIарен цунах тешам болхрен шийн тайпарча луттаргах чакх а йоахаш анализ еча кхарчарна а юкъера юкъмоттиг хьаллоаттаю средство а я моллагIа приказ.

Цхьабакъда из деша цхьа оагIув мара яц. ЛоархIамегIа дар да приказ е распоряжени закона духьала ца хилар, хIана аьлча фуннагIа а цу тIа дувцар кхоачаш ца даро болхлойи гIулакхерча наьхеи бокъонаш толхаю, тайп-тайпара довнаш юкъе оттаду, коллективера юкъмоттиг эгIаю. Халахете а, цу тайпара приказаш хIанз а тоъал каст-каста нийслу вайна.

Цхьаболча кулгалхоша деттача приказаш тIа законаш телхадеш йола ерригача моттигий анализ е торо яц. Вай хьожаргга алхха керттерчаргаь, белгалагIа ярашка, дукхагIа яьржарашка.

Къахьегамах долча РСФСР законий кодекса 21-чеи 22-чеи статьяш тIа отталаьд, къахьегама договор деча хана, тIабуллаш болча балхаца болхло е гIулакхера саг тарлургвий хьажар духьа из тохкаш ха йилла йиш хилар. Цхьабакъда тахкара юлла ха болхлошта цхьан кIирал, гIулакхерча наха шин кIирал, бехктокхамеча болхлошта беттал тIех хила йиш яц. Законо хаьдда оттадаь уж гIулакхаш каст-каста телхадеш хул.

Масала, Шелковской района председатела нов. Мусаева тахкара бутт ха а йилла ресторана официантказла дIайийцай Самарина, н. кх. дI.

ХIаьта законо яха чу тIара дaьха леладеча цу хIамаех юххера а хьашт доацар хул. Массазарча правилаш тIа оттадаьча тайпара доацаш, профсоюзни комитетагара мукъа беха ца безаш, оттаяь тохкама ха чакхъяьлча балхара дIаваккха йиш я болхло, хIаьта из ха чакхъяьнначул тIехьагIа из балха тIа висавале массазарча правилашка хьежжа мара дIаваккха йиш яц из балхара.

Ишта ба ханна балха дIайийца болхлой а гIулакхера нах а, нагахьа санна 1974 шера 24 сентябре СССР Лакхехьарча Совета Президиума Указо оттаяь балха дIаэцара ханаш приказаш тIа толхаяьяле.

Приказаш тIа бокъо йоацараш Iалаьмате дукха хул болхлойи гIулакхера нахи балхара дIабоахача хана.

Цхьаболча кулгалхоша законо керттера дIадехар телхаду — администрацеа довра аьнна саг балхара дIаваккха йиш яц профсоюзни комитет раьза хилчеи къахьегамах долча кодекса 33-чеи 254-чеи статьяшка хьежжаи мара.

Профсоюзни комитетаца хьалххагIе дага а ца боалаш, вешта аьлча законагIа вIалла де ца доагIар а даь, кулгалхоша балхара дIабаьха бар: Ножай-Юртовски райпромкомбината директора нов. Юнусова приказагIа швея-мотористка Любова, Шалински района «Джалка» яхача совхоза директора нов. Садулаева приказаца — хаьхо Дашаев, Надтеречни района «Верхне-Наурский» комсий совхоза директора нов. Таймасханова приказагIа отделене учетчик Асабаев. Ачхой-Мартановски мехлесхоза директора нов. Бориева массехк приказагIа виъ болхло дIаваьккхав месткомаца дага а ца воалаш. Уж берригаш, а судо юха оттабаьб балха. Прокурора еннача искагIа, уж балха юха дIаоттабарца царна алапи даларах организацена хинна зе Бориевгара хьадаьккхар. Судо 367 сом хьадаьккхад бокъо йоацаш, постройкомаца дага ца воалаш Лисицин балхара дIаваьккха хиннача «Грознефтехимремонтстрой» яхача треста СМУ-1 начальникагара нов. Матвеевгара. Болхлойи гIулакхера нахи балхара дIабоахача хана закон чIоагIа телхадеш бола кулгалхой бехке беш цу тайпара гIулакхаш дIахо а чIоагIа леладергда.

Къаьстта гарантеш оттаяьй кхалнахаи кхенза бараитеи. Масала, къахьегамах долча Закона 170-ча статья тIа дIаяздаь латт: «Администраце инициативагIа балхара дIабахийтац берагIа бола кхалнах, бераш наькхах доахка ноаной, шерага кхачанза бераш дола кхалнах, нагахьа санна организаци ше дIайоаккхаш нийсъеннача моттигагара дIанийкхача...» Барайтта шерал кIезигагIа ха йола болхлойи гIулакхера нахи балхара дIабахара, цу гIулакха оттаяь юкъара порядок кхоачашъярал совгIа кхы а кхенза барий гIулакхашта йола районни (городской) комисси раьза хила а еза. Де дезараш шаьра кхеталеш да!

Цхьабакъда кулгалхой берригаш а бац уж кхеталеши кхоачашдеши. Штат дIайоал аьнна берагIа йола Усманова балхара дIайоаккхаш законагIа ца доагIаш приказ техад Гудермесски консервни завода директора нов. Жуковско. ХIаьта «Севкавнефтегазстрой» объединене ОРС-а начальника нов. Бузуртанова кхенза барий гIулакхашта йола районни комисси раьза ца а еш балхара дIабаьхаб кхенза бола Бибулатови Гайсумови.

Уж а дуккха кхыбараш а балхаш тIа юха тIабахийтаб. Царна юкъе хиннаб бокъонца балхара дIабаха боагIаш бола къахьегама дисциплина телхаяьраш а, прогульщикаш а. Цхьабакъда цхьабола кулгалхой терко йоацаш, шоаш даьр мегаргда мотташ хиларах, правови культура кIезига хиларах закона положенеш телхаяьй, нах балхара дIабохаш хилча теркалъе езаш йола порядок кхоачашъяьяц, хIаьта из бахьан долаш судаш е прокурораш къахьегамах долча законий Кодекса 35-чеи 213-чеи статьяшка яххача тайпара хьалхагIа шоаш хиннача балхаш тIа уж нах юха тIабахийтарах йола решенеш тIа ца ийцача ца боалаш хиннаб.

Кулгалхочоа йоккхий бокъонаш еннай коллективе къахьегамеи производственни дисциплина хьаллоаттаяра гIулакхь. Боккха низ болаш я административни, материальни, моральни воздействи яра методаш. Цхьабакъда царех кхетамца пайда эца беза, законо яхараш, къаьстта а къахьегама дисциплина толхаярах бехк бара дешашца лузаденнараш, бокъонца кхоачаш а деш.

Массе хана ховш хила веза, къахьегама дисциплина толхаяьчунгара, бехке вале, хьалхагIа объяснени яккха езилга. Цул совгIа дагакхабанза даргдац, къахьегамах долча законий Кодекса 135-ча статья тIа яххача тайпара дисциплинарни бехк къахьегама дисциплина толхаярах а из гучадаьнначул тIехьагIа беттал тIех ха ца йоалийташ а бе боагIилга. Хьажал, тIаккха, Советски райпо председателa нов. Шаптукаева фу даьд. 1975 шера 25 декабрерча распоряженеца луш ворхI болхлочоа «кхы цIаькха иззаморг дича мегийтарг а доацаш личнии дела тIа дIаязъе выговор» еннай цо профсоюзни собране уж ца бахкарах. ХIаьта цар-м къахьегама дисциплина толхамича яьй. Собране ца варах общественни воздействи йича доалаш ма дий гIулакх. Из оалаш ма-дарра, административни курал я, кхетам балара метод а йоацаш.

Цкъаза кулгалхоша дицду, профсоюзни комитете хержача болхлоштеи гIулакхерча нахан хьалххагIе а йоагIаш йолча профсоюзни комитетагара мукъа а баьккха мара дисциплинарни бехк бе бокъо ца лучa къахьегамах долча законий Кодекса 235 статья тIа оттадаьр. Масала, профсоюза моттигерча комитета председатела выговор еннай Надтеречни оросительни система управлене начальника нов. Яшуркаева, хIаьта районни финансови отдела заведующе нов. Тахаева профсоюза райкома члена бехк баьб уж комитеташ раьза а ца еш.

Уж деррига приказаш, Закона духьала хиларах тарра, прокуроро протест а язъяь, юхадаьхад.

Кулгалхой приказашкара законаш телхадеш йола керттера моттигаш яр вай йийцараш. Царга бокъонца хьежача вай дог теш, йоккхий бокъонаш шоашта дIакаракхаьча цхьабола пах царех кхетамца пайда эца IомабалаIза, е уж теркалъяь шоашта хало е ца ловш хиларах. ХIаьта цу гIулакха къаьстта чIоагIа эшаш да хьаькъале дешаш: «ворхIазза диста, цкъа хоададе». ХIаьта правови бокъонаш толхаеш долча приказа шек ца воалаш кулг яздале хьалхагIа дика уйлае йоагIа цу тIа дувцар наьха хьашташца дувзаденна хилара. ТIаккха нийсхо йолаш, законо ма-яххара хила доагIа-кх из. Цудухьа ши-шийна хьашт дараш е хетараш цу юкъе теркалде дагIац.

Харц хургдац, закон лоархIаш кулгалхо хуле, коллектива лунцара гIулакхаш а цунга хьежжа хургда аьлча. Кулгалхочун доши гIулакхаши закона тIера лоалаш доацача моттигашка вай правови нормаш харцахьа йоале тамаш я. Кулгалхо — из коллективана йола шийн тайпара эталон а хьоккхам ба.

А. МОРОЗОВ,
Нохч-ГIалгIай АССР прокурора заместитель.

ПЛАНАШИ КАРАГIДУВЛАРАШИ

МОСКВАН КЕРДА ЭКСПЕРИМЕНТАЛЬНИ РАЙОН

Москван къулбехьерча оагIорахьа, гобаьккха болача автомобильни наькъа гаьна йоацаш хьалъеш латт Чертаново-Северное яха чуIеча цIеной перспективни эксперименталь-ни район. Цун проект оттаеш къахьийгад архитектораша, инженераша меттел, социологаша, экономисташа, лораша, хьехархоша а.

ХIанз 77 гектар дIалоацаш гIирсаш хьаллеш моттиг я из. Цхьабакъда пятилетка чакхйоалаш столица керда район хьахургья укхаза 20—22 эзар саг а вахаш. ХIара дезала ший массаболча кхоачамца къаьстта квартира хургъя укхаза.

Демографашта хетачох, юкъера лаьрхIача къона московски дезал кхаь сагах латташ хургба 80-ча шерашка. Цудухьа районера дукхагIа йола квартираш а кхо цIа долаш хургья, 35—40 квадратни метр чуIе моттиг а йолаш. Цу метража юкъеагIаш кухни, ванни, коридор, санузел бархI метр холл, пенех йоахка шкафаш. Хьаьша цIа доккхагIа хила йиш йолаш да дIа-юха теттача кизга е дахчан пено цунцара дIакъоастаяьча холла чотах. Пенех дIачуувттаньча мебела къаьстта шийн тайпарча комплектаца кийчъяь я еррига квартира. Шоашта эше чухайшача нахага шоашка йиш я квартира планировка хувца. Тайп-тайпара 40 гаргга вариант я проекто лаьрхIа.

ХIара цIеношка юллаш гIулакхаш дара бюро я, цунга заказ де мегаргда хьайна продукташ, книжкаш, поезда, самолета билеташ эше, прокатагIа лелае хIама эца безам бале. ЦIеной вестибюле — автоматаш я маькх, шура, даьтта, сигареташ, газеташ, журналаш дохкаш. ХIара дезала лаьрхIа шкафаш-холодильникаш я заказагIа хьаена продукташ чуйоадаеш. Ханна лелаю хIамаш — палаткаш, лыжаш, совлозаш, хьамча лоткаш, кхыяраш чуйоадаеш хIира дезала ши-шийн кладовойш а я.

Халданза медицински тIахьожам лоаттабар профилактически дарба дар духьа цIеношка хулийтаргда уназцIеной комнаташ, лорий кабинеташ, специалисташа консультацеш ергъя.

Нагахьа санна вань ди е кхыдола дезала цIей дездеш моттиг хилча, дуккха хьаьший гулбе хьа безам хуле — банкетни зал я хьона массайолча хIаманца кийчдаь латташ истол а долаш.

Бахача наьхе гIулакха я паргIатагIа хургйолча тайпара дIанийсъяь торговии бытовойи комплексаш, почта, телеграф.

Социологаша лаьрхIача, гIулакх деча ефера предприятеш уйлаеш дIанийсъяь хиларах хIанз цIен эшараш деш дIайодача ханах 60 процент кIезигъю: кхачан продукташ, сагоагIа эшаш йола хIамаш Iалашъярга, прачечне, химчистке, ремонтни мастерскешка ахарга йода ха.

СалаIа, хьай хьашташка хьежжа де хIама лаха, сайре сакъердаме дIаяхьа йиш я района культура ЦIагIа. Цун киноконцертни зал 600 сага лаьрхIа я, халхарий зал — 160 парана. Культура ЦIагIа — читальни зал а йолаш библиотека, кафе, доттагIашцеи хьаьшашцеи вIашагIкхийтача Iохайна вагIа паргIата хьаьша цIенош, спортивни ловзарашта массехк цIа, живописеца, скульптура студи, моделаш хьаелга дезараш лаьрхIа мастерскеш.

Ерригача района цхьа школьни центр 2600 дешархочоа лаьрхIача шин здане латташ хургья — лакхерчен хIамагIчеи классашта къаьст - къаьста. Керттерча помещенешкара хьакъоастаяь я столови бассейн а йолаш йола спортцани зали. Ерригa зданеш дIоахдеш лаьтта кIал гIолла наькъаш долаш я. Iаи беш йоккха Iилма-технически библиотека, тайп-тайпара лабораторей, лингафонни кабинет а йолаш деша багIачеи болх бечеи кагирхошта клуб хилийта лаьрхIад.

Массаза а санна йоацаш, кхыча тайпара хургья спортивни комплекс. Цун йоккхача кхаь залах, нагахьа санна эшаш моттиг нийслой, эзар моттиг йола трибунаш а тIехьа манеж хул. Шин бассейн я зданех 10 метр йIаьхеи 10 метр шереи йолаш берашта лаьрхIа паIи 25 метр йIаьхеи 14 метр шереи йолаш боккхагIчарна лаьрхIа цхьаьхеи.

Кагийча бахархошта керда фу хургда деша даха ха йоацача берий учрежденешка. Детсадашкеи яслешкеи «дIаьхдаь ди», «пхи ди доаккхийташ» (даьи наьнеи ши ди мукъа хилча) оаларел совгIа, цига торо хургья, нагахьа санна йIаьххача хана нанеи даи командировке даха дезаш хилча, массехк бетта бер цига дита а. Деша даха ха йоацача берий учрежденей зданеш юкъарча цхьан зала меттел шиъ йолаш хургья: ловзарашта цаI, бассейн а йолаш, къаьстта спорта занятеш яраи медико-уназцIеной мероприятеи чакхъяхараи цхьаькха.

ЦIеноп хьалдара проблемаш къоастаеча хана Чертаново-Северне проектировщикаша терказе лийцай лаьттаи геттара чIоагIа кхом бара, цунах геттара дика пайда эцара. гонахьара хьун-парковн зона ше йолчча тайпара йитара, паркаши скверашн дIайогIа кхы тIа а моттигаш мукъанхIра принцип. 12-нггара 30-нега кхаччалца этажаш йолча цIеноех латташ йола чуIеча цIеной ворхI комплекс гонахьенца хозагIа тарлургйолча тайпара дIанийсъяь хургья.

Геттара дика пайда эц лаьттанна кIалхарча моттигах. Еррига инженерни службаши (энергетически, йIовхала, санитарно-технически) складаши лаьтта кIал я. ХIара шин квартирана-цIеной лардах дIачуяьккха гараж я. Цул совгIа, машинаш дIаоттаяь лоаттаю къаьстта моттигаш я 3600 автомашин чухоцаргйолаш. Гаражаши машинаш сайна латта моттигаши йолча лифтаца IокIалвоал, улица тIа арвала ца везаш.

ХIанз цIенош хьалдеш латт районе. Хьал а яь, эксплуатаци еш я лаьтта кIал гIолла йилла 900 метр йIаьха улица. Еррига транспорт, цу даькъе общественни яр а, лаьтта кIал гIолла лел. Татен бIеха фои геттара кIезигдаьд.

Нувхаш аракхувсара пневматически системах дIахеттай район. ЦIеношкара нувхаш дIаувза еррига турбаш йоккха диаметр йолча лаьтта кIал гIолла йолхача горизонтальни турбаех дIахетта я. ЦIагIа Iайна нувхаш фе низаца станце дIачуувзаргья, кепатохаргья, брикеташ а еш контейнерашка чуехкаргья, къаьсттача автомобилашца дIакхухьаргья. Цхьан специалиста лелаеча пневмосистема новкъосталца шитта цIенъергья улицаши района еррига территории.

Хи, йIовхала, электроIалашон, холодильни установкай, вентиляце, нувхаш дIакхухьа системаш автоматизаци яь а цхьан диспетчерски пунктера управлени йолаш а я. Цудухьа электроэнергии хийн сена моттиг цIаккха а нийслац.

Чертаново-Северне хьалдеш латтача цIеношта уйла тIаяхай дукхахчар. Из-м кхеталеш а да, хьалъеш латтар-м кхоалагIча эзарлагIча шерашка хургйолча социалистически города сурт-сибат а хинна дIаоттаргйола район ма йий.

Борис ФРОЛОВ,
АПН корреспондент.

Москва.

Доазол дехьара

СОЦИАЛИЗМА СИЙРДАЧА НАЬКЪАГIА

СОФИЯ, 29 март. (ТАСС). Тахан «Универсиада» яхача столични зале болх дIаболабаьб Болгарски коммунистически парте XI съездо. Цига дакъа лоац 1500 совгIча делегаташа — 790 эзар хIана бапгьнна болча болгарски коммунисташа шоай викалаш а баь бахкийтараша.

Съезде яьхкай коммунистически, болхлой, социалистически партей, къамий - кортамукъалени демократически организацейи боламийи дуккха делегацеш. Съезда бIлхаца дакъа лоац КПСС ЦК Политбюро член, КПСС ЦК секретарь Ф. Д. Кулаков керте волча Советски Союза Коммунистически парте делегаце.

Съезд хьайийллар БКП ЦК Хьалхарча секретара Т. Живкова.

Съезда балха органаш хержай, ден повестка чIоагIъяьй. Делегаташа ювцаргья X-чей XI-чей съездашта юкъерча юкъагIара БКП ЦК отчети аргIанара декхараши. БКП Центральни контрольно - ревизионни комиссе отчет, дорхIлагIча пятилетка шерашка (1976—1980 шш.) НРБ общественно - экономически легIайоалаяра керттера лостамаш тазцаргда, парте центральни органаш хоржаргья.

«X-чей XI-чей съездашта юкъерча юкъагIара Болгарски коммунистически парте Центральни Комитета отчети аргIанара декхараши» яха доклад йир делегаташей хььшашеи безаме тIанийцача БКП Центральни Комитета Хьалхарча секретара новкъоста Тодор Живкова.

Сайрийнарча заседане БКП Центральни контрольно - ревизионни комиссе отчетин доклад йир цун председатела С. Караджова.

Цул тIехьагIа докладаш ювца болабелар. Болгаре коммунисташ.

Делегаташеи хьаьшашеи дег тIара моаршал хеттар цига къамаьл даьча КПСС ЦК Политбюро членага, КПСС ЦК секретарага Ф. Д. Кулаковга. ЦIогIара ветт: «БКП—КПСС!», «Даим доттагIал!»

Залерчар ура а гIайтта, къаьстта дег тIара. КПСС сийна ловцаш доахаш тIанийцар КПСС ЦК Генеральни секретара новкъост Л. И. Брежнева съезда доакъашхошка, коммунисташка, дерригача болгарски халкъага дайта моаршали дика мел дар ловш даьха ловцаши КПСС делегацена керте латтачо дIакхайкадича.

Гулбеннараша детташ тIоараш а долаш нов. Ф. Д. Кулакова съезда президиумага дIалу Болгарски коммунистически парте XI съездага Советски Союза Коммунистически парте Центральни комитето дайта моаршал.

СОФИЯ, 30 март. (ТАСС). БКП XI съезда селхан сайрийна хиннача заседане моаршал луш къамаьл дир КПСС делегацена керте латтача КПСС ЦК Политбюро члена, КПСС ЦК секретара Ф. Д. Кулакова.

Советски Союза Коммунистически парте Центральни Комитета цIерагIа, советски коммунистий тха мехкарча берригача къахьегамхой цIерагIа КПСС делегаце дег тIара моаршал лу вежарашха йолча Болгарски коммунистически парте XI съездага, аьлар Ф. Д. Кулакова. Оаха баркал оал цун балха юкъе дакъа лаца тхоаш хьехарах.

Укх сийлахьча трибунера гIад а даха дIакхайкаду оаха, советски коммунистий, тха мехка берригача наьха Болгаре коммунисташца, дерригача болгарски халкъаца — тха доттагIчунца, вешийца, цхьоагIонхочунца дег тIарча доттагIален лархIарен уйла хилар.

Къаьстта хоза хет тхона, тхоашта тIадилла сийлахьа гIулакх — КПСС ЦК Генеральни секретарагара Леонид Ильич Брежневгара съезда доакъашхошка дег тIара моаршал дIалулга. Болгаре халкъ маьрша, ираз долаш, хIама тоаденна дахар ловш ловца боаккхилга — кхоачашдеш.

ЧIоагIа уйла тIаяхийтаи хьашт долашн лалийгIар оаха новкъоста Тодор Живкова яьча БКП Централни Комитета отчетни докладага. Теркам тIаозаш йола Болгаре болхлой классо, ахархой, интеллигенце кхолламеча къахьегама сурт хьахьекхад доклада тIа. Цу тIа массе оагIорахьара хьахьекхад социалистически содружество дегIайоалаеча шун мехко лоаца дика доккха дакъа, машар, демократи, къаман кортамукъале, социальни прогресс бахьан долаш халкъаша лоаттабеча къовсаме по лоаца хьинаре дакъа.

Социализм бахьан долаш шоаш лоаттабеча атта боацача къовсама ерригача этапашка чIоагIа, дог тийша интернационалисташ хиннаб болгарски коммунисташ, йоахар дIахо Ф. Д. Кулакова. Эзараш болча болгарски коммунисташа интернационализм чIоагIъяьй монархо - фашизмана духьала лоаттабаьча къовсама шерашка. Ший дерригача гIулакхашца интернационализм чIоагIъяьй къахьегамхой хьашташ бахьан долаш ший са дIадала кийча хиннача къовсамхочо, болгарски халкъа сийлахь-воккхача воIо Георгий Димитрова.

Уж дерригa хIамаш тхона, советски коммунисташта, хьашт долаш а оаха кхетадеш а да. КПСС чIоагIа дог тийша я пролетарски интернационализм лораяр хIара коммуниста, хIара марксиста-ленинца деза декхар хиларах.

Шун съезда трибунера дийна, дег тIара дешаш аьннад Советски Союзах, советски халкъахи тха партехи, КПСС XXV съезда боккхача дунен халкъашта юкъерча лоархIамах. Дег тIара баркал хилда шоана селлара чIоагIа оаш тхо лархIарах.

Советски коммунисташа, дуккхача къамех латтача Советий Мехка дерригача халкъо, белгалдаьккхар Ф. Д. Кулакова, деза лоархI Болгаре коммунисташцареи халкъацареи доттагIал Тха парте, Советски паччахьалкхено даим йоакхою советско - болгарски доттагIал чIоагIдара, вай цхьана леладу гIулакхаш массе оагIорахьара легIадоаладара. Цун меллургйоаца лард — КПСС-ей БКП-ей денале, ханаца техка цхьоагIо.

КПСС XXV съезде массане а къоабалийр Леонид Ильич Брежнева яьча Отчетни доклада тIа хьахьекха парте политически, экономически, социальни стратеги.

Тхона чIоагIа деза да, БКП ЦК отчетни доклада тIа дупен халкъашта юкъе КПСС-о чакхдоаха гIулакхаш, XXV съездо хьаоттаяь машар, цхьана леладу гIулакхаш бахьан долаш, халкъий паргIатон кортамукъален бахьан долаш дIахо лоаттабергболча къовсама программа хоадам боллаш хьаллацар.

Шин къамаьл чакхдоалаш Ф. Д. Кулакова болгарски коммунистий съезда ловца баькхар цун болх беркате хилар ловш.

ДОГДОАХИЙЛА ЯЙНЕИ ДОГ ИЙККХАИ

Харжархой голосаш яха гIерташ президенталла баха лерхIача кандидаташа шерра дIахозийташ деча хоамаша, цIогIара детташ деча къамаьлаша, къамаьршача хабараша, вIаши бехке баро цхьаккха хIама бе-башха ца хетача боах американцаш. Царех дуккагIа бараш «Майами-геральд» яхача газето кхайкадечох, кхы тешачара баьннаб шоаш аьнар кандидаташка дуларгхиларах!

Дюжин совгIа болча йоккхагIйолча буржуазни шин партегара — демократически республикански — президентски гIанда тIа ховша гIерташа дув а буаш тешабу американцаш шоашка мара ира экономически проблемаш къоасталург ца хиларах. унахоштен къаноштех пособеш лакхдулург ца хиларах, медицински социальни гIулакхаш тоадуларг ца хиларах. «Цу хабарашка вIалла ладувгIа я дог дагIац. — йоах Флориде яхача Н. Лопеса. — Иттазза бIаьзза а хезад из цар дергда мел яхар. хIаьта а тéлха мара, тоалуш хIама дац».

ХIамашта тIа-тIа дуккагIа IотIадетталу маьхаш, дукха Iайна хьабе болх боаца нах, социальни гIулакхашта хьахеца лоадамбоаца ахча — ишта я, общественностага хаттараш даьчул тIехьагIа, американций садуаш йола чухьара керттера проблемаш. «Дерригa а йоккха бизнес бахьан долаш да. — аьлар Флоридерча Халия яхача йоккха йоацача городоке вахача цхьан къонача саго. — Йоккха бизнес пайдаш Iоаде гIерт, хIаьта къахьегамхой дикагIа баха безам ба. Кандидаташа фуннагIа дувце а, шолагIдар хIанзарча вай системагIа хила йиш йолаш дац».

«Президенталла моллагIа воде а, сона хов, цIенхаштта лазар сайх кхете, дуккха ахча IодиллагIа сай дезаргдолга, — йоах Майами-биче яхача Р. Симса. — ТIаккха из оаха мичара дахьаргда, из ахча, нагахьа санна вешта а из тхона ниятхьа мара тоаш ца хилча?» Самса яхачох из проблема я цунна президенталла гIоргволча кандидаталла лоархIамегIа.

Флориде баха хиннача кхыча мехкий корреспонденташа йоккха йоацача цхьан индейски юрта кхаьчача микосуки яхача фу волча цхьан сагага хаьттад: юххьанца дейз Америке бахача цу наха хьанна тIехьа госсаргба кхаж — республиканца тIехьа госсаргба е демократа тIехьа госсаргба? «Фу башхало я царна юкъе?— хаттара хаттарца жоп деннад вокхо. — Кхаж вIалла тасса безам болаш а вац тхоах саг». Иззамо юрташ массехк ит-таш я Флориде.

Юххьанца цхьайолча штаташка даьча хоржамех хьахьокх, КIайча цIагIарча посте баха гIерташта юкъе латтача ирача къовсамо дуккагIа бола американски харжархой из бебашха ца хетача баьха хилар. «Цхьанна а хIамах эхь ца хеташ леладу гIулакхаш бахьан дераш догдоахийла яйнеи дог ийккхаи хилар», — Флоридерча харжархошта дагара даьраш, иштта цхьана хьахьокх «Майами-геральдо». Иззамор дар, бакъдеш дувц газето, Нью - Гэмпширс, Массачусетсе, Вермонте юххьанцара хоржамаш долча хана дIаязбаь хиннача харжархоех ахал кIезигагIа бараш мара урнашка ца боагIаш бисача хилар а. «Вашингтон пост» яхача газето баьча хоамагIа, масала, Нью-Гэмпшир яхача штате бахача, кхаж тасса бокъо йолча нахах 44 процент мара баьхкабац хоржамий урнашка. Массачусетс яхача штате — 32 процент.

Хоржамаш хилале хьалхагIа Эн-Би-Си яхача телекомпане интервью ийцай Уолтхэм (штат Массачусетс) яхача города цхьан заводерча дуккхача болхлошкара. Цар тийннача жоаца цIаькха а бакъдир, политически деятелех бола тешам мехка тIа-тIа дуккагIа бовш латташ хилари политически системах шийх дог ийкха хилари. Завода болхлоша массане а цхьатарра хIана кхайкадац аьнна хьакхайкадора компане корреспонденташка, хоржамашка цар дакъа лацарах цар вахар тоадала хIама ца хилар. Боля беш шоаш мел яьккхача хана, белгалдоахар къахьегамхоша, хIамай маьхаш лакхдалар, предприятеI коанаIарех шоаш аракховсара кхерам даим тIалаттар мара кхы шоашта бIаргадайна цхьаккха дика хIама дац.

Н. ПАХОМОВ, ТАСС корреспондент.

Вашингтон.

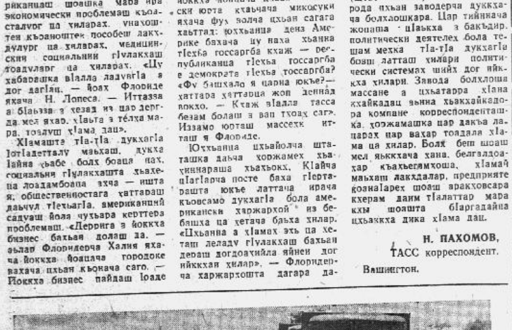

Замбе лоархIаш я «МАЗ-503А» яха Мински заводо яь советски грузовикаш. Дика болх бу цар халача африкански хьалашка; юрташка моргхьаш дIа-юха кхухь, наькъаш дехкача а пайда эц царех. Дукха ха йоацаш Лусаку кхаьчай Советски Союзера Замбе кийшача мухь кхухьача автомобилий йоккха парти.

СУРТА ТIА: Замбе кхаьча «МАЗ-503А» яха грузовикаш.

В. КАНУХИНА сурт. ТАСС фотохроника.

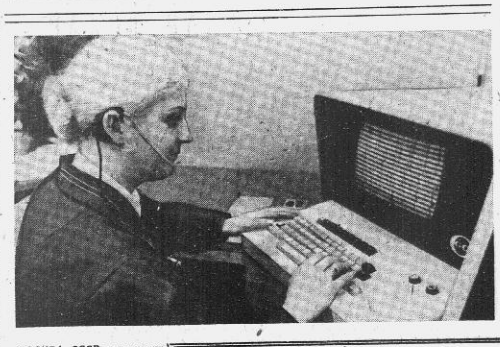

МОСКВА. СССР граждански авиаце Министерства фецарча сообщеней керттерча агентстве чакхбоалаш латт керда информационно - справочни система хьаяра болх. ХIанзара электронно - вычислительни техника юкъейоалаяра ларда тIа хьаеш я из. ХIанз ЭВМ чуйоагIаш я фецарча транспортаца пассажираш, багаж, мовхьащ дIа-юха кхахьарца ювзаенна расписанех, бокъонца самолеташ леларах, тарифех, кхы дуккха дарех йола свеленеш. Уж сведенеш автоматически хьахьокх агентства цIагIарча табло тIа а операторий вызовагIа телефонни справочни служба ерригача столични аэропортий справочни службайи балха пультий экранаш тIа а.

Кердача система торо хулийт информаци еча хана хулаш дола гIалаташ дIадаха а цхьан хана телефонаца шовзткъеи иттнега кхаччалца справка яла а.

СУРТА ТIА: телефонни справочни служба оператор Лыткина Надежда ЭВМ-гара информаци хьаэцаш я.

Б. КОРЗИНА сурт. ТАСС фотохроника.

ДУНЕН ТIАРА ХОАМАШ

10 МИЛЛИОН ШУ ХЬАЛХА

Тамаше археологически хоам бир телеграфо Пакистанера. Пенджаба къилбаседерча цхьан юрта, Исламабада бIаь километр гаьна, США геологашта кораяьй ца талхаш дика йиса рамапитека — 8—10 миллион шу хьалха даькача сага тара долча маймала кIалхарча мочхала тIехк. Геологе Йэльски университета профессора Давид Пилба беча хоамах кораяьча цу тIехко доккха новкъостал дергда Лаьтта саг хьахилар довзара.

* * *

Дунен тIа бахача нахах йиъ миллиард саг хиннав. Iилмахоша-димографаша яхачох, хIара денна дунен тIарча наха тIаккет 195 эзар саг.

МАУГЛИ—76

Бурундерча маймалаш лувцача чарахьашта кораваьв маймалий Iулах ведда кIаьнк. Царех ведда кIалхарвала гIийртав из. Лораша яхачох, маймалаша «кхетавеш» хиннача цу кIаьнка 7 шу да. Бераша Джон аьнна цIи тиллай цох. Цар саг хила Iомаву из. ХIанз а мотт Iомабаьбац цо. Ший нийсархошта юстара гIерт из, кхийнарашца хила гIерт.

(«Известия» газета 1976 шера 22—28 марта арадаьннача «КIиран» тIара).

ЦУННА МАССАНЕ БАРКАЛ ОАЛ

Сийлахь - боккхача Даймехка тIема шерашка Iайша хало духьал латташ бирсача тIемо халкъа боахама яь йоккхий човнаш ерзанза, хала ха яр из. Дале а ше дунен да хеташ, дерригa а адам шийга хьеж мотташ яр Цечоева Iаьлий Тамара ший йоккхагIча йишас Зайнапа кулг а лаьца, Киргизски ССР-е Карабалты яхача районни центрерча школе ше йигача дийнахьа. Шийхаьачарна юкъе дикагIа дегIайоагIа аьнна хетарал совгIа, кхы эргаш яцар Тамара. Наьхачул тIехдаьккха барзкъа, кхыдар цунна лоаттаде торо йолаш яцар, тIехь да а воацаш. ЗIамигача кхаь берадца йиса Тамарий нана Люба.

— Тахан санна дагадоагIа сона, — яхаш дагалуви нанас, — эггара хьалхара «пхиъ» яькхя елаенна, гIозъяьнна Тома школера чуепа. Цу хана сона хетар, «фу дергда хьа дешарах, тIехь да а, сол совгIа кхы воал де саг а воацача хьох хьайх а фу хургья». аьнна.

«Пхиъ» мара кхы отметка ца яьккхача Тамарий уйлаш кхы тайпа яр. «Сох лор хургья», йоахар цун дего. Дошо медаль а йоаккхаш Назране итт шера дешара школера ма-яьлле а городе Орджоникидзе медицински институте деша йода из.

Кастта дIадахар ялх шу. Бакъда Тамарена-м цIаккха а дицлургдоацаш дагалатт студентка хинна ший къона шераш. Оалаш да: «Институте йнаь Iаьржа маькх, мийна кIедж яьккха хий — мезал мерзагIа. лаьттал хьаьнагIа хет». Дешаш вайза новкъост вицлургвоаца доттагIа ва.

Орджоникидзевски медицински институте паччахьалкхен экзаменационни комиссе соцам бу Цечоева Тамарена «ТIехдика дийша яларах луш дола диплом дала». Института дирекце цунгара дех, ше тIехдика дешаш яьккхача институте болх бе социлга.

— ТIаккха-м дерригa а аз мел хьийга къа ма-дой са? — оал Тамаре ректорга.

Цеи а ваьнна цо хоатт:

— Тамара, Iа фу дувц? Институте болх бе саца паьза воацаш саг хила йиш йий?

— Iа яхачох со дика кхет, - аьлар Тамаре.—Хьона доккха баркал а ях аз. Iилман боккхача наькъ тIа со ялар ловш хиларах. Дале а школе эггара хьалхара «пхиъ» айса яьккхача дийнахьа сай дагахьа яь чIоагIо я са лорал мара кхы болх ца бе...

Йохаргйоацаш яь чIоагIо хьанна йохалургья?

Грозне унахцIенон министерстве Тамара кхаьчача, ер санна институт чакх а яьккха шоаш балха дIахьожабайта баьхка дуккха а селханара студенташ бар.

Бакъда Тамаре дипломах бIарг кхетташе а министра хаьттар: йоI, хьа мичахьа балха яха безам ба? Хьона хьаштдолча—Грозне, МагIалбике, Гудермесе балха йохийтаргья хьо.

Цу хана Назрань город яцар.

— Сона-м лацар городе балха яха. Йиш яле Назране яхийта со, — Цечоевас аьлча, ше вагтIачара дIа-юха а хьайна министра аьлар:

— Из вIалла а хала доацар да, Цечоева, аз-м городий цIераш яьхаяр, дуккагIбараш городашка балха баха ловш хуландаь.

Эггара хьалха шийх доктор аларах, (из а министра) цIий а луш бос хувцабелар Тамаре.

Дукха ха яланзар Назрановски поликлиника терапевт Цечоева Тамара «КIай халат дувхар», «Баркал доахар» яхаш «Ленина никъ» яхача районни газета тIа ювца.

Поликлинике айса дихьа гIулакх ца доалаш, коридора чу латтар со. Цхьаца лазар кхададеш, лорашка баьхкачар дIа-юха а эцаш деш къамаьлаш дар хозаш. Цхьанне йоахар: «Дукха дийша нах ма-байнаб сона, лорашка ма-ихай со, бакъда из санна мерза къамаьл долаш, боккха сатем беш адам ма-даймадац сона айса яьккхача хана».

«Тамара ях Iа, Тамара! Молха дарба доацаш, ший ховача къамаьлаца лазарах саг верзоргвар цо», — йоахар вокхо. Царол тIехвала гIерташ санна кхоалагIвар...

Тесса кIай модж йолча вокхача сага аьлар: «БурокIалхара венав со. Вайнаьха кица да «Хозача дешо лакха лоам бошабаьб» яхаш. Из бакъда да хаьц сона. Дуккхача хана аз токхаш хьадена лазар-м, мича дахар ца ховш дошадаь дIадаьккхад Тамаре».

Цхьа шу гаргга ха я ТIой-Юртарча участковни больнице керттера лор йолаш Тамара болх беш йола. Лора болх керда бац цунна. Бакъда моттиг керда я...

Массанахьа хулаш дар укхаза а дIадоладеннад. Больница лораш. болхлой, унахой, юртахой массаза а санна баркал яхаш ба цунна — диъ бера нанна, шин наьна эздий йоI йолча Цечоева Iаьлий Тамарена.

И. ВЕДЗИЖЕВ.

КАНИКУЛАШКА САЛОIАЧА ХАНА

Вовка деша туташ вац. Болча Iомаваьв из нанас. ЧIоагIа сагота я из цунна ше фу дергда ца ховш. КIаьнкага дешийтара цо оарцагIвоакх ший вокша.

Вовкий нанца тара йолча кхыча кхалсага цIагIа кхоачаву цар из. Цу кхалсаго цIенхаштта лелаву йиълагIра классе дешаш вола из кIаьнк, дIакхетаву из шийна мел дезар леладе йиш йоацаш хиларах. Цо нийсача новкъа воакх Вовка.

Бераш даьшеи ноаношеи мишта кхетаде деза дувцаш я В. Коростылева язъяьча «Вовка Ялмез планета тIа» яхача пьеса тIа М. Ю. Лермонтова цIерагIча республикански эрсий драматически театра коллективо бераштa уж бIаьстанарча каникулашка долча хана оттаяь постановка. Цунга хьожаш хиннаб Грозне школашкара дуккха дешархой Масала, дIадахача кIирандийвахьа цига хилар № 40 йолча бархI шера школан № 32 йолча юкъерча школан юххьанцарча классашка дешадагIа бераш.

Спектаклашка хьажарал совгIа, шоаш салоIаш долча хана бераша шоай школашка спорта, физкультура яхьаш, тIемаспортивни ловзараш ду, экскурсешка ух.

Ю. ЮСУПОВ.

ХАЛКЪА УНИВЕРСИТЕТЕ

Назране бахача наха юкъе политико-кхетама болх тоабара районни культура ЦIагIа вIашагIа а елла, болх беш я халкъа университет. Цунна чуйоагIа кхо факультет: унахцIено лораяра, литератураи музыкаи, правови.

Цига дешаш ва 125 саг.

ХIара факультете шинарча дийнахьа занятеш чакхъювл. УнахцIено лораяра факультета ладувгIараштa хьалхашка къамаьлаш деш, лекцеш ешаш хул районни больница лораш. «КПСС-и унахцIеной», «Халкъа унахцIено лораяр 9-ча пятилетке», «Сага унахцIенонца бусалба дынах доалача зенах», «Дын кхалсаги» — иштта я факультете йийшача лекцей темаш.

«Зуламца къовсам лоаттабар», «Социалистически рузкъа лорадар», «Хатарацц зулами ца хилийтара кагирхошта юкъе беча балхах», иштта кхыча темаех лекцеш еш суда, прокуратура, милице отдела болхлоша. Иштта литератураи музыкаи факультете а лекцеш еш, беседаш ю района школай хьехархоша. музыкальни школа болхлоша.

Факультетий занятешка тематически фильмаш хьувкх.

А. КАРТОЕВ.

НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР КХЕРАМЗЛЕН КОМИТЕТАГАРЕИ ЧУРЧА ГIУЛАКХИЙ МИНИСТЕРСТВАГАРЕИ

Нохч-ГIалгIай АССР Советски района территоре тIа ведда лелаш вар бе-беча ханашка дуккха къоалаш даь а партийни, советски, боахама болхлойи кхыбола гражданаши боабаь а вола къаьстта кхераме зуламхо Магомадов Х. 1976 шера 28 марта из лаца операци чакхйоаккхача хана оперативни группана герзаца духьале еш вар бандит, цига вIашка дов деча хана вийнав из.

Зуламхо караволавеча хьинаре дакъа лаьцар Асланбек-Шериповски юртсовета юрташкарча общественносто.

> Деналеча гIулакха тIа ший граждански декхар кхоачашдеча хана бандито герз теха валар хиннал дружинника — Советски района «Ленински путь» яхача совхоза болхлочун
>
> **Сайд-Селим Сайпудинович ЧАБДАРХАНОВА.**
>
> КПСС областной комитето, Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиумои Министрий Советои чIоагIа хала а хета'ш кодам бу венначун дезалга.

НАЬХА ХЬАШТАШ КХОАЧАШДЕР

Пхи шу гарга ха я Калоева Дибас Яндарерча промтоварни тика чу болх бу. Ше Яндарера еце а цу юртарча наха дукха еза из. ХIана аьлча ма-хулла дикагIа цар хьашташ кхоачашде гIерташ хул Диба.

— ЦIаккха а дага хиннадацар сона тика чу айса болх берг ма-бий аьнна, — йоах цо. — Са массазара уйла яр лорий юкъера болхло хила. Цкъа — шоазза деша отта яхача чакхъяланзар из медучилище, тIаккха «хIанзарчоа» аьнна тика чу балха ера. Из болх геттара безабалар бахьан долаш кхы цхьаккха професси кара ца ерзаеш йисар Диба. Яндарерча промтоварни тика чу хиннача сага ховргда из ший балха мел мутIахьа я. Хоза дIанийсдаь ухк кIадаш, берий а боккхийчар а барзкъаш, кога гIирс. Иштта массадолча товарий маьхаш дIаяздаьи безаме кийчъяьи я витрина а. Ийдархошца Iимерза, безаме я Диба. ХIама эца венача сага догъэккхаргдоацаш, цун безам тIагIоргболаш эшаш йола хIама хьахаржара гIо ду Калоевас. «Хьажал ер мишта хургьяр. хьона баламашкара ер хозагIа товш санна хет сона» — яхаш чуфаьхкараштa барзкъа эцара гIоновкъостал деш хул продавец. Каст-каста шоашта езаеннача хIамашта заказаш ду юртарча наха. ХIаьта Дибас ше аьнначa хана цар хьашташ кхоачаш а ду. Чуваьннaчун бIаргкхетаргболчча да замечанейи предложенейи книжка, цу тIа даь йоазув да: «Тхо чIоагIа раьза да Калоева Дибайна, хIана аьлча из массаза безаме, Iимерза, тха хьашташ кхоачашде гIерташ хуландаь. Оаха дег тIара баркал оал цунна» — **юртарча школа хьехархой.** «Диба чIоагIа нахаца безаме я, цул совгIа юртарча наьха хьашташ ма-хулла дикагIа кхоачашде гIертандаь оаха дех из белгалъяккхар» — **лорий участка болхлой.**

КIезига дац цу тайпара дег тIара аьнна дешаш. ХIаьта ше хержача балхах кхы а дикагIа кхетаргйолаш торговле дешар деша яха кийчлуш я из.

Дагалаьцар кхоачашде аьттув балба хьа, Диба! — йоах цунга юртахоша.

Ф. ХАМХОЕВА, Яндарерча библиотека заведующи.

Редактор Т. А. ТЕБОЕВ.

ТЕЛЕВИДЕНИ

1 апрель

I ПРОГРАММА

9.00 — Кердадараш. 9.10 — Бт. Iуйрийнара гимнастика. 9.30 — Бт. Самукъане концерт. 10.00 — «Со хаьна нисвенна лархIалаш» яха художественни фильм. 14.30 — Бт. Документальна фильмай программа. 15.00 — Эрсий мотт. 15.45 — Бт. Дай-мехка гIолла. Латвийски ССР. 16.15 — Шахматни школа. Разрядникий класс. 16.45 — Телевизионни очерк. 17.15 — Бт. Хьа вахара гIулакха книжка. 18.00 — Кердадараш. 18.20 — Миллионий ленински университет. Парте экономически стратеге хьакъехьа КПСС-а XXV-гIа съезд. 18.50 — «Анискини Фантомаси» яха телевизионни художественни фильм (1-гIа, 2-гIа сереш). 21.00 — «Ха». Информационни программа. 21.30 — Бт. «Тха адрес — Советски Союз». 22.30 — Бт. Истола тIара теннисах йола Европа чемпионат Прагера передача. Йистеяьлча — кердадараш.

II ПРОГРАММА

18.00 — «Нохч - ГIалгIайчу гIолла». Информационни программа (эрсийи гIалгIайи меттала). 18.20— Атеистически темаш. Чиммирзи мурдий тоаба а цунна тIехьабараш а (нохчий меттала). 18.35 — Ялат леладерий бIаьстанара йоаккхонаш. 18.50 — Фильм-концерт.

2 апрель

I ПРОГРАММА

9.00 — Кердадараш. 9.10 — Бт. Iуйрийнара гимнастика 9.30 — «Анискини Фантомаси» яха художественни фильм. (1-гIа а 2-гIа а сереш). 14.20 — Бт. Геолога денна йола кинопрограмма. Передачана юкъе дакъа лоацаш ва СССР-а геологе министра заместитель Ленински совгIата лауреат Ярмолюк. 15.20 — Советски законий лардаш. 15.50 — Москва а москвичаш а. 16.20 — Телевизионни очерк. 16.50 — Бт. Бераштa дола телевизионни художественни фильм. 18.00 — Кердадараш. 18.15 — Бт. Венгерски Халкъа Республика телевидене программа фашистски гIаьрахойх Венгри мукъаяьккха 31 шу дизарга. 21.00 — «Ха». Информационни программа. 21.30 — Бт. Иллеш доах СССР-а халкъа артистка Архипова. 22.35 — Бт. «Москоу Ньюс» яхача газета приз яккхара йолча спортивни гимнастика дуненхалкъашта юкъера яхь. Ленина цIерагIа йолча центральни стадиона спорта Дворецера передача. Йистеяьлча — кердадараш.

II ПРОГРАММА

18.00 — «Нохч-ГIалгIайчу гIолла». Информационни программа (эрсийи нохчийи меттала). 18.20 — Хоамаш, реклама. 18.25 — Документальни фильм. 18.35 — Халкъа гIулакха тIехьара бIухой Чабиев Эглау. 18.45 — «Победа» яхача колхоза коммунисташ бIаьстанарча балхашка» яха телевизионни очерк. 19.00 — «ДоттагIал» яха киножурнал. 19.30 — Социалистически яхьа хьалхалаттараштa дола концерт (нохчий меттала). 20.00 — ЗIамига бераш. шоана 20.10 — «Дунен мехкашка гIолла» яха кинопрограмма.

РАДИО

1 апрель

6.30 — Юртара вахар. БIаьстий культураш дIае йолаяьй. Гудермесски районера передача (гIалгIай меттала). 6.45 — Хоамаш. 6.55 — Ашараш. 7.20 — «Грозненский рабочий», «Комсомольское племя» газетий обзор. 7.28 — «Сердало» газета обзор. 8.15 — Передачай программа. 8.25 — Халкъа инструменташ е (нохчий меттала). 9.00 — «Октябро сийрда баьккха мохк» яха радиокомпозици (нохчий меттала). 9.25 — «Айдамирова Минга хьалхалатта лоирка я» яха зарисовка (нохчий меттала). 9.35 — Сальников. Кавказски рапсоди (эрсий меттала). 9.45 — КПСС-а XXV-ча съезда соцамаш кхоачашде. Толам баккха яхьо гIо дир (гIалгIай меттала). 10.00 — Къона тIехье (нохчий меттала). 16.15 — Щедрин. Илле доакъош (эрсий меттала). 16.30 — ДIаихача замах юхедисача шариIатско - Iадатски гIулакхашта моттиг яц. Парте Малгобекски горкома секретара Барахоева выступлени (гIалгIай меттала). 16.45 — «Нефтепромавтоматика» яхача опытни заводера передача (эрсий меттала). 18.00 — Керда хоамаш (эрсий, нохчий, гIалгIай меттала).

2 апрель

6.30 — Юртара Iуйре. Наурски района Ленина цIерагIа йолча колхозера передача (эрсий меттала). 6.45 — Хоамаш. 6.55 — Ашараш. 7.20 — «Грозненский рабочий» газета обзор. 7.28 — «Ленинан некъ» газета обзор. 8.15 — Передачай программа. 8.25 — Лирически ашараш (нохчий меттала). 8.50 — Вахача гIулакх деча болхлошта йола передача (эрсий меттала). 9.00 — Грозненски электромеханически заводера корреспонденци (нохчий меттала). 9.15 — «Хьаьхара сесаг» яха Чуча дувцар (нохчий меттала). 9.35 — Концерт. 16.00 — Атеистически кхетамца бахархой кхебар. Философски Iилмай кандидата Белова беседа (нохчий меттала). 16.15 — «Атеист» яха радиожурнал (эрсий меттала). 16.35 — «Тхога язду Советски Эскара бIухоша» яха передача (гIалгIай меттала). 18.00 — Керда хоамаш (эрсий, нохчий, гIалгIай меттала).

ХАОТТАМ

Тахан республике гIоллен Грозней хувцалуш морхаш а йолаш, йоачан а йоацаш, малхбузехьара секунде 5 метрга кхоачаш чIоагIа мух а хьекхаш ха хилен фегара температура республике гIолла 6—11. Грозне 8—10 градус йIовхал йолаш хилен тарлу. Кхоана кIезиг - дукха догIа а делхаш, дохк а доаллаш, малхбузехьара секунде 3—7 метр чIоагIа мух а хьекхаш ха хилен фегара температура бийсанна 2 градус шелалгара 3 градус йIовхалга кхоачаш, дийнахьа 4—9 градус йIовхал йолаш хилен тарлу.

Метеостанци.

ТХА АДРЕС: 364051, г. Грозный, Ленина, 9 (3-гIа этаж). Телефонаш: редактора — 3-44-96; редактора зам. — 3-39-11; бехктокхама секретара — 3-34-38; партийни вахарен культураи отделий — 3-61-46; промышленноста отдела — 3-42-30; юрта боахама отдела — 3-42-28; письмой отдела — 2-80-71; бухгалтере — 2-54-30, корректорске — 2-89-88.

НАШ АДРЕС: 364051, г. Грозный, ул. Ленина, 9 (3-й этаж). Телефоны: редактора — 3-44-96; зам. редактора — 3-39-11; ответственного секретаря — 3-34-38; отделов партийной жизни и культуры — 3-61-46; отдела промышленности — 3-42-30; отдела сельского хозяйства — 3-42-28; отдела писем 2-80-71; бухгалтерии — 2-54-30.

Газет арадувл шинареи, ереи, шоаттеи деношка.

«Грозненский рабочий» издательства типографи, Маяковске, 92. Маяковского, 92. Типография изд-ва «Грозненский рабочий». Заказ № 2463.